

ΤΕΙ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ
Σχολή Διοίκησης
και Οικονομίας

Τμήμα Διοίκησης Κοινωνικών - Συνεταιριστικών
Επιχειρήσεων & Οργανώσεων

ΤΕΙ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΩΝ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ & ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

***ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΤΡΕΧΟΥΣΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ***

(Μέσα από τον έντυπο και ηλεκτρονικό τύπο)

ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΣ: ΖΥΓΟΓΙΑΝΝΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

ΑΜ: 12247

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: Κος ΣΟΥΛΙΟΣ

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 2011

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα εργασία γίνεται στα πλαίσια των πτυχιακών εργασιών του ΤΕΙ Μεσολογγίου, της Σχολής Διοίκησης Οικονομίας, του Τμήματος Διοίκησης Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων και Οργανώσεων.

Η εργασία, αναλύει την τρέχουσα οικονομική κρίση στην Ελλάδα, μέσα από τον έντυπο και ηλεκτρονικό τύπο. Χωρίζεται σε 5 κεφάλαια και πιο συγκεκριμένα:

Στο 1^ο Κεφάλαιο αναλύεται γενικά η οικονομία της Ελλάδας. Στο 2^ο Κεφάλαιο παρουσιάζονται οι Δανειακές ανάγκες του Ελληνικού Δημοσίου για το 2010. Περιγράφεται η κατάσταση με τα spread των Ελληνικών Ομολόγων, η αναδιάρθρωση του χρέους, η παλινωδία του δανεισμού, καθώς και η έκδοση Ομολόγων. Στο Κεφάλαιο 3, παρουσιάζονται οι Διεθνείς Μηχανισμοί Στήριξης (το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Στήριξης), τα μέτρα που έχουν ληφθεί, το Μνημόνιο και οι συνέπειές του. Το 4^ο Κεφάλαιο αναφέρεται στα αποτελέσματα της κρίσης και οι επιδράσεις της στην ιδιωτική κατανάλωση, στο ΑΕΠ, στην ανεργία και στις επιχειρήσεις. Τέλος, στο 5^ο Κεφάλαιο γίνεται ο σχολιασμός της αρθρογραφίας και παρατίθενται τα Συμπεράσματα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	2
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	3
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο	7
ΓΕΝΙΚΑ ΠΕΡΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο	11
ΔΑΝΕΙΑΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΓΙΑ ΤΟ 2010	11
2.1 ΤΑ SPREAD ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΟΜΟΛΟΓΩΝ.....	13
2.1.1 26 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ, 2009 – (SPREAD ΟΜΟΛΟΓΩΝ 106 ΜΟΝΑΔΕΣ).....	13
2.1.2 28 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ, 2009 (SPREAD ΟΜΟΛΟΓΩΝ 217 ΜΟΝΑΔΕΣ)	13
2.2 ΠΕΡΙ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ ΤΟΥ ΧΡΕΟΥΣ	16
2.3 Η ΠΑΛΙΝΩΔΙΑ ΤΟΥ ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ	21
2.4 ΤΟ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ ΤΟΥ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2010	21
2.5 ΈΚΔΟΣΗ ΟΜΟΛΟΓΟΥ	22
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο	26
ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΣΤΗΡΙΞΗΣ	26
3.1 ΔΙΕΘΝΕΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ	26
3.2 Ο ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ	28
3.3 ΈΚΤΑΚΤΑ ΜΕΤΡΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΤ ΓΙΑ ΤΑ ΚΡΑΤΙΚΑ ΟΜΟΛΟΓΑ	29
3.4 Η ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ	30
3.4.1 Η ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΑΙΤΗΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ	32
3.4.2 «ΤΑΧΕΙΑ» Η ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΙΤΗΜΑ	34
3.5 Το ΜΝΗΜΟΝΙΟ	34
3.5.1 ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΡΩΤΟ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟ (ΝΑ ΕΧΟΥΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΕΙ ΩΣ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΤΡΙΜΗΝΟΥ 2010).....	36
3.6. ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΜΝΗΜΟΝΙΟΥ	39

3.6.1 ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΟ «ΜΝΗΜΟΝΙΟ ΣΥΝΕΝΝΟΗΣΗΣ»	40
3.6.2 ΤΙ ΘΑ ΓΙΝΕΙ ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΠΟΥ ΔΕΝ ΥΛΟΠΟΙΗΘΟΥΝ ΟΣΑ ΕΧΟΥΝ ΣΥΜΦΩΝΗΘΕΙ	40
3.6.3 ΌΤΑΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΕΙ ΤΟ ΤΡΙΕΤΕΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ, Η ΕΛΛΑΔΑ ΔΕΝ ΘΑ ΕΧΕΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ	40
3.6.4 ΠΩΣ ΘΑ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΘΟΥΝ ΤΑ 30 ΔΙΣ. ΕΥΡΩ ΕΩΣ ΤΟ 2013	41
3.6.5 ΤΙ ΘΑ ΓΙΝΕΙ ΣΤΟΝ ΔΗΜΟΣΙΟ ΤΟΜΕΑ	41
3.6.6 ΘΑ ΥΠΑΡΞΟΥΝ ΚΑΙ ΑΠΟΛΥΣΕΙΣ	42
3.6.7 ΤΙ ΑΛΛΑΖΕΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΥΣ	42
3.6.8 ΤΙ ΑΛΛΑΖΕΙ ΣΤΟΥΣ ΜΙΣΘΟΥΣ ΤΟΥ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ	42
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο	44
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ.....	44
4.1 ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ.....	44
4.1.1 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΜΕΙΩΣΗ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗΣ	49
4.2 ΠΤΩΣΗ ΤΟΥ Α.Ε.Π.	50
4.3 ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ.....	51
4.4 ΛΟΥΚΕΤΟ ΣΕ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ.....	54
4.4.1 ΑΝΑΣΤΟΛΗ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗΣ ΦΠΑ ΣΕ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ.....	56
4.5 ΑΚΑΛΥΠΤΕΣ ΕΠΙΤΑΓΕΣ	57
4.5.1 2009.....	58
4.5.2 2010.....	59
4.6 ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	60
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο	64
ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑΣ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	64
5.1 Η ΚΡΙΣΗ ΩΣ ΨΕΥΔΟΣ	64
5.2 Η ΚΡΙΣΗ ΩΣ ΑΥΤΟΚΡΙΤΙΚΗ.....	66
5.3 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	68
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	73

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η οικονομική επιστήμη είναι επαμφοτερίζουσα. Δεν υπάγεται αυτοτελώς ούτε στις ανθρωπιστικές ούτε στις θετικές επιστήμες. Της λείπει η παιδαγωγική ιδιότητα των ανθρωπιστικών επιστημών, όσο και η θετικότητα των θετικών. Αν και τα μαθηματικά ως κλάδος, καθώς και τα μαθηματικά μοντέλα όσα αναλυτικά εργαλεία, έχουν μεγάλη, αν όχι απόλυτα καθοριστική¹ χρησιμότητα στην οικονομική επιστήμη, η χρήση των πειραμάτων καθώς και η ντετερμινιστική προβλεπτικότητα των αποτελεσμάτων που θα επέτρεπε να κατοχυρωθούν σαν θετική επιστήμη είναι αδύνατη.

Η θετικότητα εδράζεται στην παραδοχή ότι η γνωστική πρόσληψη που κομίζει η εμπειρία είναι έγκυρη και θετική². Φυσικά αν μπορούσε αυτή η αρχή να εφαρμοστεί στα οικονομικά θα είχαμε λύσει το πρόβλημα της σπανής των πόρων και της απειρίας των επιθυμιών – αναγκών.

Αντίστοιχο πρόβλημα είναι και η προβλεπτικότητα, παρεπόμενο απλό της θετικότητας. Ενδιαφέρον γεγονός είναι η ιδεολογική τύφλωση των κυρίαρχων οικονομικά τάξεων για τις επερχόμενες κρίσεις³. Αυτό και μόνο αποδεικνύει την αδυναμία πρόβλεψης των οικονομικών εξελίξεων ακόμη και από τους άμεσα εμπλεκόμενους φορείς, οι οποίοι κατέχουν προνομιακή θέση στη ροή της πληροφορίας.

Ζητούμενο λοιπόν είναι η προσπάθεια αποκωδικοποίησης των αιτιών και μηχανισμών των οικονομικών κρίσεων τόσο για την ευρυθμότερη λειτουργία του οικονομικού συστήματος όσο και για την αποφυγή των δυσμενών εξελίξεων και αποτελεσμάτων στην καθημερινή ζωή χιλιάδων πολιτών ανά τον κόσμο.

¹ Για μια σύγχρονη χρήση της φιλοσοφίας στην οικονομική προβλεπτικότητα βλέπε George Soros (2008), Η οικονομική κρίση του 2008 και η σημασία της, η θεώρηση, εκδόσεις Λιβάνη, σελ. 37-137

² Έντον θετικισμό και την συνέπεια του στην κοινωνική και πολιτικοοικονομική πρακτική βλέπε Χρήστου Γιανναρά (1999), *Ορθός Λόγος και κοινωνική πρακτική*, Δόμος, σελ. 40-69

³ Πέτρος Παλακωνσταντίνου (2008), *Το χρυσό παραπέτασμα*, εκδόσεις Λιβάνη σελ. 33-34

Η εργασία, αναλύει την τρέχουσα οικονομική κρίση στην Ελλάδα, μέσα από τον έντυπο και ηλεκτρονικό τύπο. Για την καλύτερη δυνατή μελέτη και απόδοση του θέματος, η εργασία χωρίστηκε σε 5 κεφάλαια, δομή της οποίας παρουσιάζεται στην συνέχεια.

1^ο Κεφάλαιο: Γενικά περί Ελληνικής οικονομίας. Αναλύεται η οικονομία της Ελλάδας.

2^ο Κεφάλαιο: Δανειακές ανάγκες του Ελληνικού Δημοσίου για το 2010. Περιγράφεται η κατάσταση με τα spread των Ελληνικών Ομολόγων, η αναδιάρθρωση του χρέους, η παλινωδία του δανεισμού, καθώς και η έκδοση Ομολόγων.

3^ο Κεφάλαιο: Διεθνείς Μηχανισμοί Στήριξης. Παρουσιάζεται το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Στήριξης, τα μέτρα που έχουν ληφθεί, το Μνημόνιο και οι συνέπειές του και τα προβλήματα που έχουν παρουσιαστεί στον Δημόσιο τομέα, στις συντάξεις και τους μισθούς.

4^ο Κεφάλαιο: Αποτελέσματα της κρίσης. Αναλύεται η επίδραση της κρίσης στην ιδιωτική κατανάλωση και οι συνέπειες από αυτή την κατάσταση, η πτώση του ΑΕΠ, η αύξηση της ανεργίας και η επίδραση της κρίσης στις επιχειρήσεις.

5^ο Κεφάλαιο: Σχολιασμός της αρθρογραφίας – Συμπεράσματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΓΕΝΙΚΑ ΠΕΡΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Η οικονομία της Ελλάδας ανήκει στην κατηγορία των ανεπτυγμένων του κόσμου. Είναι μια μικρή αλλά ανοιχτή οικονομία με σχετικά χαμηλή βιομηχανική βάση. Το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν (Α.Ε.Π.) της Ελλάδας σε τρέχουσες τιμές ήταν για το 2006 305,595 δισ. δολάρια, ενώ το Κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. της Ελλάδας, σε τρέχουσες τιμές, ήταν την αντίστοιχη περίοδο 30,681 δολάρια.

Στην 1 Ιανουαρίου 2002, η Ελλάδα, και οι άλλες έντεκα τότε χώρες της ευρωζώνης απέκτησαν κοινό νόμισμα, το ευρώ. Η ένταξης της Ελλάδας στη ζώνη του ευρώ έγινε το 2001 μετά την επιτυχή πορεία σύγκλισης των δημοσιονομικών μεγεθών και την ικανοποίηση κατά τη διάρκεια του 2000 των (τεσσάρων από τα πέντε) κριτηρίων της συνθήκης του Μάαστριχτ (πληθωρισμός, έλλειμμα γενικής κυβέρνησης, δημόσιο χρέος, μηχανισμός συναλλαγματικών ισοτιμιών, μακροπρόθεσμο επιτόκιο δανεισμού). Το ακαθάριστο προϊόν συνέχισε να αυξάνεται με ρυθμούς άνω του ευρωπαϊκού μέσου όρου εν μέρει λόγω των επενδύσεων σε υποδομές σχετιζόμενες με τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004, αλλά και λόγω της ευκολίας πρόσβασης σε πιστώσεις για καταναλωτικές δαπάνες.

Ωστόσο η Ελλάδα από το 2001 έως και το 2005 βρέθηκε να παραβιάζει το κριτήριο για έλλειμμα κάτω από 3% του Συμφώνου Σταθερότητας (το οποίο έχει σκοπό να διασφαλίζει ότι τα κράτη μετά την ένταξη στην ευρωζώνη και την ικανοποίηση των κριτηρίων του Μάαστριχτ, συνεχίζουν να τα τηρούν). Από τα τέλη του 2009 και αρχές 2010, εξαιτίας συνδυασμού διεθνών (οικονομική κρίση) και τοπικών (ανεξέλεγκτες δαπάνες κατά την περίοδο μέχρι τις εκλογές του 2009) παραγόντων η ελληνική οικονομία αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα, καθώς έχει το δεύτερο μεγαλύτερο ετήσιο έλλειμμα κρατικού προϋπολογισμού και το δεύτερο μεγαλύτερο δημόσιο χρέος στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Παρακάτω δίνεται

συνοπτικός πίνακας της πορείας των δύο αυτών δημοσιονομικών μεγεθών από το 2000 έως το 2009.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1. Το Έλλειμμα και το Χρέος ως ποσοστό του Α.Ε.Π.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Έλλειμμα⁴ (% Α.Ε.Π.)	4.1	6.1	5.2	5.6	7.5	5.2	2.9	3.7	7.7	13.6
Χρέος⁵ (% Α.Ε.Π.)	114.0	114.4	110.7	97.9	98.6	100.0	97.1	95.6	99.2	113.4

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Η Ελλάδα είναι μια ανεπτυγμένη χώρα, με ένα υψηλό επίπεδο διαβίωσης και "πολύ υψηλό" Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης, όπου κατατάσσεται 25^η στον κόσμο το 2007⁶, και 22^η στον δείκτη του The Economist του 2005 για την ποιότητα ζωής παγκοσμίως⁷. Με βάση τα στοιχεία της Eurostat το κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. της Ελλάδας ήταν ίσο με το 95% του μέσου όρου της Ε.Ε. το 2008⁸.

Οι κύριοι μεγάλοι κλάδοι της Ελληνικής οικονομίας είναι ο τουρισμός, η ναυτιλία, η βιομηχανική παραγωγή τροφίμων και η επεξεργασία καπνού, η υφαντουργία, τα χημικά, τα προϊόντα μετάλλου, η μεταλλευτική και η μονάδες δύλισης πετρελαίου. Η μεγέθυνση του Α.Ε.Π. της Ελλάδος ήταν επίσης, κατά μέσον όρο, από τις αρχές του 1990 υψηλότερη από αυτόν του μέσου όρου των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εντούτοις, η ελληνική οικονομία αντιμετώπιζε σημαντικά προβλήματα, περιλαμβανομένων και της αύξησης των επιπέδων της ανεργίας, την γραφειοκρατία και την διαφθορά⁹.

⁴ Report on Greek Government Deficit and Dept Statistics Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ιανουάριος 2010.

⁵ ο.π.

⁶ Country Fact Sheets - Greece. *Human Development Report 2009*. Πρόγραμμα Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών

⁷ The Economist Intelligence Unit's quality-of-life index (2005)", *The Economist*, www.economist.com.

⁸ GDP per inhabitant in purchasing power standards. Eurostat (2009-12-15)

⁹ Riots in Greece: Anarchy in Athens | The Economist

Το 2009, η Ελλάδα κατείχε την δεύτερη χαμηλότερη κατάταξη στην Ε.Ε. σύμφωνα με τον Δείκτη Οικονομικής Ελευθερίας (μετά την Πολωνία), ενώ το 2010 κατατάσσεται 73^η παγκοσμίως¹⁰. Η χώρα υποφέρει από υψηλά επίπεδα πολιτικής και οικονομικής διαφθοράς και χαμηλή ανταγωνιστικότητα συγκριτικά με τους Ευρωπαίους εταίρους της¹¹. Ο ρυθμός μεγέθυνσης της οικονομίας γύρισε σε αρνητικό πρόσημο το 2009 για πρώτη φορά από το 1993. Μια ένδειξη της τάσης υπερχρέωσης τα περασμένα χρόνια είναι το γεγονός ότι η αναλογία ιδιωτικών δανείων προς καταθέσεις ξεπέρασε τις 100 μονάδες (αναλογία δηλαδή μεγαλύτερη του 1 προς 1) κατά την διάρκεια του πρώτου εξαμήνου του έτους 2007¹².

Μέχρι το τέλος του 2009, ως αποτέλεσμα του συνδυασμού της διεθνούς οικονομικής κρίσης και εσωτερικών παραγόντων (ανεξέλεγκτης σπατάλης μέχρι τις εκλογές του Οκτωβρίου 2009), η Ελληνική οικονομία αντιμετώπισε την πιο σοβαρή της κρίση από το 1993, με το υψηλότερο δημόσιο έλλειμμα (αν και κοντά σε αυτό της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου) καθώς και το δεύτερο υψηλότερο χρέος ως ποσοστό του Α.Ε.Π. στην Ε.Ε. Το δημόσιο έλλειμμα του 2009 έφτασε στο 13.6% του Α.Ε.Π. Αυτό, και τα αυξανόμενα επίπεδα χρέους (στο 113% του Α.Ε.Π. το 2009) οδήγησαν σε υψηλό κόστος δανεισμού, που προκάλεσε μια σοβαρή οικονομική κρίση¹³.

Η Ελλάδα προσπαθεί να καλύψει το υπερβολικό δημόσιο έλλειμμά της στα ίχνη της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης. Το εργατικό δυναμικό της Ελλάδος φτάνει συνολικά τα 4,9 εκατομμύρια, και είναι το δεύτερο πιο σκληρά εργαζόμενο ανάμεσα στις χώρες του Ο.Ο.Σ.Α., μετά την Νότιο Κορέα. Το Κέντρο Ανάπτυξης του Γκρόνιγκεν δημοσίευσε μια έρευνα που αποκάλυπτε ότι μεταξύ του 1995 και του 2005, η Ελλάδα ήταν η χώρα με το μεγαλύτερο ποσοστό ωρών εργασίας ανά εργαζόμενο ανάμεσα στα Ευρωπαϊκά έθνη. Οι Έλληνες εργάστηκαν

¹⁰ Η Ναυτεμπορική, Παρασκευή, 22 Ιανουαρίου 2010

¹¹ <http://www.weforum.org/pdf/GCR09/GCR20092010fullreport.pdf,sup.kathimerini.gr/xtra/marketview/Meletes/.../Mel0604062.doc>,

¹² <http://stocks.pathfinder.gr/news/560812.html> Ζούμε με δανεικά (2007-10-16)

¹³ Charter, David. *Storm over bailout of Greece, EU's most ailing economy*. Time Online: Brussels, 2010

κατά μέσον όρο 1,900 ώρες ανά έτος, ακολουθούμενοι από τους Ισπανούς (με μέσο όρο 1,800 ώρες ανά έτος)¹⁴.

Κατά τις πρώτες εβδομάδες του 2010 παρατηρήθηκε μια ανανεωμένη ανησυχία για το υπερβάλλον δημόσιο χρέος. Κάποια Ευρωπαϊκά think-tanks όπως το *Οικονομικό Συμβούλιο Καναδά-Ευρώπης*, ισχυρίστηκαν ότι η δυσχερής θέση μερικών χωρών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στην οποία περιήλθαν σήμερα είναι το αποτέλεσμα μιας δεκαετίας Κεϊνσιανών πολιτικών δανεισμού που επιδίωξαν τοπικοί διαμορφωτές της πολιτικής από κοινού με αυτάρεσκους κεντρικούς τραπεζίτες της Ε.Ε.

Πολλοί οικονομολόγοι έχουν προτείνει την επιβολή μιας δέσμης από διορθωτικές πολιτικές για να ελέγξουν το δημόσιο χρέος, όπως την επιβολή δραστικών περιοριστικών μέτρων και ουσιαστικά υψηλότερους φόρους. Μερικοί υψηλόβαθμοι Γερμανοί πολιτικοί αξιωματούχοι έφτασαν έως το σημείο να πουν ότι τα επείγοντα μέτρα θα έπρεπε να επιφέρουν σκληρές ποινές στις χώρες που λαμβάνουν την Κοινοτική βοήθεια, όπως η Ελλάδα και η Ιρλανδία¹⁵. Εντούτοις, τέτοια σχέδια έχουν περιγραφεί ως απαράδεκτες παραβιάσεις της εθνικής κυριαρχίας των κρατών μελών της ευρωζώνης και απορρίφθηκαν από χώρες στυλοβάτες της Ε.Ε. όπως η Γαλλία. Επίσης, ασκήθηκε σκληρή κριτική ενάντια στους κερδοσκόπους για χειραγώγηση των αγορών¹⁶.

¹⁴ v4.ethnos.gr - Οι αργίες των Ελλήνων - ειδήσεις, κοινωνία, ειδικές δημοσιεύσεις", *Ethnos.gr*, 2008-10-06, The World's Hardest-Working Countries. Forbes

¹⁵ Θα καταστραφεί άραγε η Ευρωζώνη από τη διάσωση της Ελλάδας;- Der Spiegel, www.newstime.gr, 14/7/2010

¹⁶ <http://www.protothema.gr/politics/article/?aid=69096> Δημήτρη Παφίλα "Τι κάνετε για να εμποδίσετε τους κερδοσκόπους;"

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΔΑΝΕΙΑΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ

ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΓΙΑ ΤΟ 2010

Το τελευταίο διάστημα είναι έντονες οι προσπάθειες που γίνονται για την εκτίμηση των δανειακών αναγκών του κράτους. Με δεδομένο ωστόσο, ότι κάτι τέτοιο δεν προκύπτει με προφανή τρόπο από τα δημοσιοποιημένα στοιχεία απαιτείται να γίνουν οι ακόλουθες τρεις υποθέσεις:

- Η πρώτη αφορά την παραδοχή ότι το έλλειμμα του 2010 δε θα αποκλίνει σημαντικά από τους στόχους του προϋπολογισμού (δηλαδή θα επιτευχθούν οι στόχοι για τα έσοδα και τις δαπάνες),
- η δεύτερη ότι τα stock flow adjustments (δηλαδή των προσαρμογών ελλείμματος χρέους) θα είναι σχετικά περιορισμένα και
- η τρίτη ότι το ύψος του βραχυπρόθεσμου δανεισμού θα παραμείνει στα επίπεδα του 2009.

Η επαλήθευση των υποθέσεων που αναφέρθηκαν οδηγεί άμεσα στο συμπέρασμα ότι θα απαιτηθούν συνολικά περίπου € 23 δισ. για την κάλυψη του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης (€ 22,5 δισ. έλλειμμα κεντρικής και 550 εκατ. ειδικά ομόλογα για ασφαλιστικά ιδρύματα). Στο ποσό αυτό περιλαμβάνονται €12.950 εκατ. που αφορούν τις πληρωμές τόκων του δημοσίου χρέους, €6.440 εκατ. για το έλλειμμα του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) και €3.146 εκατ. για την κάλυψη του πρωτογενούς ελλείμματος του τακτικού προϋπολογισμού. Στη συνέχεια θεωρούμε ότι το πρωτογενές έλλειμμα και οι καθαρές πληρωμές του ΠΔΕ θα είναι ομοιόμορφα κατανομημένες κατά τη διάρκεια του έτους. Η υπόθεση αυτή προφανώς εμπεριέχει ένα ποσοστό

σφάλματος κυρίως ως προς το μέρος του ΠΔΕ, που όμως δε μπορεί να αλλάξει σημαντικά τις συνολικές μηνιαίες ροές¹⁷.

Εντός του 2010 λήγουν το δεκαετές ομόλογο (6% 5/2010) ύψους € 8,4 δισ. που εκδόθηκε το 2000 και το πενταετές ομόλογο (3% 4/2010) ύψους € 8,2 δισ. του 2005. Επιπλέον, εντός του 2010 θα πρέπει να αναχρηματοδοτηθούν, λήξεις δανείων για την κάλυψη στρατιωτικών προγραμμάτων περίπου €2 δισ., μια έκδοση σε Γιεν (€309 εκατ.) και δύο ειδικές εκδόσεις (€355 εκατ. και €240εκατ.). Συνολικά, το ύψος των ομολόγων που λήγουν το 2010 ανέρχεται σε €19.510 δισ. ενώ στο ποσό αυτό θα πρέπει να προστεθούν και € 2 δισ. που αφορούν την κάλυψη ECP που λήγει στο πρώτο δίμηνο του 2010.

Παράλληλα, εντός του 2010 λήγουν περίπου € 9 δισ. εντόκων γραμματίων που εκδόθηκαν το 2009 και τα οποία υποθέτουμε ότι θα χρηματοδοτηθούν αποκλειστικά από νέες εκδόσεις εντόκων. Με άλλα λόγια η επίπτωση στο ύψος του δανεισμού και στο χρέος από την έκδοση εντόκων το 2010 θα είναι μηδενική. Τέλος, υποθέτουμε ότι θα πρέπει να υπάρξει ένα περιθώριο ασφαλείας περίπου € 2 δισ. για την αντιμετώπιση εκτάκτων αναγκών¹⁸.

Η Ελληνική δημοκρατία με βάση τα δεδομένα του προϋπολογισμού και τις υποθέσεις που αναφέρθηκαν θεωρούμε ότι θα πραγματοποιήσει το 2010 ένα δανειακό πρόγραμμα που θα περιλαμβάνει εκδόσεις ομολόγων συνολικά €46 δισ. Τα εκδοτικά εργαλεία τα οποία θα χρησιμοποιηθούν μπορεί ενδεχομένως να διαφέρουν ελαφρώς σε σχέση με το 2009, είναι πιθανόν δηλαδή να επανέλθουν οι δημοπρασίες σαν μέθοδος έκδοσης χρέους, αλλά αναφορικά με τις διάρκειες των ομολόγων αναφοράς δε περιμένουμε ουσιαδεις διαφοροποιήσεις.

Επιπλέον, λόγω των μικρότερων αναγκών αναχρηματοδότησης χρέους κατά τα δύο πρώτα τρίμηνα του 2010 σε σχέση με το τρέχον έτος αναμένεται ένα

¹⁷ Piraeus Bank Greek Economic Review, Ανάλυση δανειακών αναγκών του Ελληνικού Δημοσίου για το 2010

¹⁸ Κέρδος 23/1/2010

λιγότερο εμπροσθοβαρές δανειακό πρόγραμμα και εντονότερη εκδοτική δραστηριότητα κατά το τρίτο τρίμηνο του έτους¹⁹.

2.1 Τα spread των ελληνικών ομολόγων

2.1.1 26 Αυγούστου , 2009 – (spread ομολόγων 106 μονάδες)

Η πιο εντυπωσιακή αποτύπωση της επενδυτικής ευφορίας βρίσκεται στη συρρίκνωση των επιτοκιακών spread. Είναι χαρακτηριστικό ότι το spread που χωρίζει την απόδοση του ελληνικού 10ετούς ομολόγου αναφοράς από το αντίστοιχο γερμανικό μειώθηκε στις 106 μονάδες βάσης τον Αύγουστο του 2009, πριν ξαναπάρει την ανιούσα στις 112 μονάδες. Σημειώνεται ότι μια ποσοστιαία μονάδα ισούται με 100 μονάδες βάσης^{20 21}.

2.1.2 28 Νοεμβρίου, 2009 (spread ομολόγων 217 μονάδες)

Με μια συντονισμένη προσπάθεια ο υπουργός Οικονομικών Γ. Παπακωνσταντίνου και ο διοικητής της Τραπέζης της Ελλάδος Γ. Προβόπουλος επιχείρησαν τον Νοέμβριο να αναχαιτίσουν τις πιέσεις που ασκούνται από τις διεθνείς αγορές στην ελληνική οικονομία. Είναι χαρακτηριστικό ότι τα spreads των ελληνικών δεκαετών ομολόγων υποχώρησαν στα επίπεδα των 197 μονάδων

¹⁹ ο.π.

²⁰ citizengr.wordpress.com, Σύγκριση των spread Ελλάδος και Πορτογαλίας

²¹ www.pressgr.com/real-time-spread

βάσης, ενώ την προηγούμενη περίοδο είχαν αναρριχηθεί σε υψηλά 7 μηνών και συγκεκριμένα στις 217 μονάδες βάσης²².

Τα υψηλά επιτόκια που πληρώνει η Ελλάδα για να αναχρηματοδοτήσει το δημόσιο χρέος δυσκολεύουν πολύ τα σχέδια της κυβέρνησης για περικοπή του δημοσιονομικού ελλείμματος κατά 4% το 2010, κι αυτό με τη σειρά του ανανεώνει στις φόβους ότι η χώρα μπορεί να χρειαστεί εξωτερική βοήθεια.

Οι περισσότεροι Ευρωπαίοι αξιωματούχοι ανάσαναν με ανακούφιση την πρώτη εβδομάδα του Μαρτίου όταν η Ελλάδα πούλησε επιτυχώς έκδοση ομολόγων ύψους 5 δις ευρώ σε δημοπρασία που υπερκαλύφθηκε. Η πώληση της εν λόγω έκδοσης θεωρούνταν κρίσιμη δοκιμασία, καθώς η Αθήνα πρέπει να αναχρηματοδοτήσει ομόλογα ύψους 54 δις ευρώ μέσα στο 2010. Παρά ταύτα το πρόβλημα παραμένει καθώς οι αγοραστές των ελληνικών ομολόγων ζητούν υψηλότερες αποδόσεις από ό,τι είχαν προβλέψει οι Έλληνες κρατικοί αξιωματούχοι όταν σχεδίαζαν τον προϋπολογισμό του 2010 και το Πρόγραμμα Σταθερότητας για την περικοπή του περσινού δημοσιονομικού ελλείμματος ύψους 30 δις ευρώ κατά 9 δις μέσα στο 2010²³.

Αυτό συμβαίνει διότι, η επεξεργασία του Προγράμματος Σταθερότητας έχει βασιστεί στην εκτίμηση ότι τα επιτόκια των εκδόσεων κρατικών ομολόγων του 2010 και του 2011 θα είναι περί το 4,7% - νούμερο που αντανακλά το επιτόκιο που καταβάλλεται για τα τρέχοντα ομόλογα, που έχουν εκδοθεί σε προγενέστερες – και καλύτερες – εποχές. Αντιθέτως, στη δημοπρασία της περασμένης εβδομάδας η Ελλάδα κατέβαλε επιτόκιο 6,25% για το 10ετές ομόλογο – περίπου 3 ποσοστιαίες μονάδες πάνω από αυτό που πληρώνει η Γερμανία²⁴.

Αν τα επιτόκια παραμείνουν υψηλά, η Ελλάδα θα υποχρεωθεί να πληρώσει για τόκους 700 εκατ. Ευρώ περισσότερο από ό,τι έχει προβλέψει. Το επιπλέον κόστος των τόκων εξυπηρέτησης του δημόσιου χρέους θα αποτελέσει

²² http://deltio11.blogspot.com/2009_11_01_archive.html

²³ www.sofokleous10.gr Τα υψηλά spread των ελληνικών ομολόγων 12/3/2010

²⁴ ο.π.

επιπλέον βαρίδι για τη χώρα που παλεύει να εξοικονομήσει κάθε δυνατό ευρώ από το έλλειμμα του προϋπολογισμού στις.

Η περικοπή κονδυλίων ύψους 650 εκατομμυρίων ευρώ μέσω της περικοπής των επιδομάτων των δημοσίων υπαλλήλων κατά 10% έχει προκαλέσει τις σκληρές αντιδράσεις της αντιπολίτευσης και απεργιακά κύματα. Η εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους αποτελεί ήδη ένα ασφυκτικό κονδύλι στον ελληνικό προϋπολογισμό και εκτιμάται ότι φέτος θα φτάσει τα 13 δις δολάρια. Πρόκειται για ποσό που ξεπερνά το σύνολο των κρατικών δαπανών για την παιδεία, τη δικαιοσύνη και τις αστυνομικές υπηρεσίες.

Τον Απρίλιο του 2010 εντάθηκαν οι ήδη ασφυκτικές πιέσεις στο κόστος κρατικού δανεισμού, με το spread στο 10ετές ομόλογο να καταρρίπτει το ένα μετά το άλλο τα αρνητικά ρεκόρ²⁵. Νευρικότητα προκαλεί και η άκαμπτη στάση της κυβέρνησης Μέρκελ. Η Ελλάδα συνεχίζει να κινδυνεύει να μην λάβει οικονομική βοήθεια. Η διαφορά απόδοσης (επιτοκίου) του 10ετούς κρατικού ομολόγου αναφοράς με τον αντίστοιχο γερμανικό τίτλο σκαρφάλωσε μέχρι τις 712 μονάδες βάσης, πάνω από το προηγούμενο ιστορικό υψηλό των 680 μονάδων. Χαρακτηριστικό είναι ότι στα τέλη Σεπτεμβρίου του 2009 ήταν στις 140 μονάδες. Σημειώνεται ότι το επιτόκιο στο 10ετές ομόλογο είναι 9,66% και του 2ετούς 15,14% (+1,97%).

Οι συνθήκες που επικρατούν στην αγορά ομολόγων είναι ακραίες (απουσία συναλλαγών, ανύπαρκτη ζήτηση, τιμές σε ελάχιστους τίτλους κτλ.), με αποτέλεσμα η εικόνα που διαμορφώνεται να μην είναι πλήρως αντιπροσωπευτική της πραγματικής κατάστασης. Το ασφάλιστρο κινδύνου (CDS) σκαρφάλωσε μέχρι στις 770 μονάδες βάσης. Το spread στα 3ετή ομόλογα κινείται στις 1.270 μονάδες (το επιτόκιο στο 13,75%), ενώ το spread στα 2ετή βρίσκεται στις 1.475 μονάδες.

²⁵ www.in.gr Εκτός κάθε ελέγχου το spread των ελληνικών ομολόγων ξεπέρασε τις 700 μονάδες 27 Απρ. 2010

εσωτερικό της χώρας θα γινόταν πολύ χειρότερη καθώς το έλλειμμα θα έπρεπε να διορθωθεί βίαια σε μηδενικό χρόνο, η ύφεση θα ήταν κατακόρυφη αλλά επίσης θα προκύπτανε χαώδεις καταστάσεις.

Ένα δημόσιο που δεν πληρώνει σημαίνει αποδιάρθρωση του ιστού της οικονομίας και της κοινωνίας. Ακόμη και με τις σημερινές συνθήκες η προσπάθεια που πρέπει να καταβάλλει η κυβέρνηση αλλά και όλοι μας θα πρέπει να εστιάζεται στο να μη διαλυθεί ο ιστός της οικονομίας. Το κόστος αυτής της διάλυσης είναι μακροχρόνιο γιατί δεν σου επιτρέπει να ανακάμψεις. Αυτό το κόστος είναι μικροοικονομικό κόστος και αποτελεί πρόταση που θα πλήξει περισσότερο την Ελλάδα παρά τους δανειστές της.

Θα πρέπει να σημειώσουμε εδώ ότι, το 2001 η Αργεντινή αθέτησε την πληρωμή δημόσιου χρέους ίσο με \$81,8 δισ. μετά από μήνες κρίσης στο τραπεζικό της σύστημα. Αυτό την οδήγησε στην αλλαγή του συστήματος συναλλαγματικής ισορροπίας και το ΑΕΠ της έπεσε κατά 10,9%. Επίσης η Αργεντινή έχει μείνει έκτοτε εκτός πρόσβασης σε διεθνείς κεφαλαιαγορές (σήμερα μετά από 10 χρόνια προσπαθεί η Αργεντινή να ολοκληρώσει διαπραγματεύσεις με επενδυτές που κατέχουν τα εναπομείναντα \$20δισ. των ομολόγων). Σε παρόμοιες συνθήκες, το 2003 η Ουρουγουάη, κατάφερε να αναμορφώσει το χρέος της αποκτώντας πρόσβαση στις διεθνείς αγορές κεφαλαίων ένα μήνα μετά λαμβάνοντας θετική πιστοληπτική αξιολόγηση²⁸.

2. Η δεύτερη είναι η διαπραγμάτευση με τους δανειστές για το ποσό που θα πληρώσει ο οφειλέτης αυτό που οι οικονομολόγοι αποκαλούν "haircut" - δηλαδή μείωση της αξίας των κεφαλαίων που έχουν στα χέρια τους οι δανειστές μίας χώρας, ή και μίας επιχείρησης.

Μια άλλη μορφή είναι ο χρονικός επαναπροσδιορισμός ενός χρέους κατά τον οποίο τα δάνεια μικρής και μέσης χρονικής διάρκειας, θα μετατραπούν σε δάνεια με μεγάλο χρονικό ορίζοντα εξόφλησης. Αυτό θα

²⁸ www.capital.gr Τι σημαίνει Αναδιάρθρωση του Δημόσιου Χρέους Των Rodrigo Olivares-Caminal, Ιωάννη Κόκορη και Κυριάκου Παπαδάκη

μεταθέσει τις υποχρεώσεις πληρωμών μιας χώρας στο μέλλον. Στην αναδιάρθρωση του χρέους ενός κράτους, απαιτείται ένας μηχανισμός με τον οποίο το κράτος επιχειρεί να αποτρέψει δυσμενείς συνέπειες για το επίπεδο του δημοσίου χρέους και της σταθερότητας της οικονομίας γενικότερα. Ο μηχανισμός αυτός στηρίζεται σε δύο άξονες. Στον διαδικαστικό που επικεντρώνεται στον τρόπο εκτέλεσης της αναδιάρθρωσης και στον ουσιαστικό που αφορά την εκτέλεση της αναδιάρθρωσης του χρέους μέσω επαναπροσδιορισμού της ημερομηνίας εξόφλησης των δανείων του, με ταυτόχρονη μείωση της αξίας τους.

Αναπόφευκτη παρουσιάζεται να είναι η αναδιάρθρωση του ελληνικού χρέους καθώς πολλοί οικονομολόγοι εστιάζουν στους αριθμούς και διατυπώνουν το συμπέρασμα ότι το ελληνικό χρέος από το 115% του ΑΕΠ θα οδηγηθεί στο 150% και θα οδηγήσει σε οικονομικό στραγγαλισμό. Η εξυπηρέτησή του θα απαιτήσει τεράστια ποσά, υπονομεύοντας κάθε προσπάθεια εξυγίανσης της οικονομίας.

Η ελεγχόμενη αναδιάρθρωση, σε συνδυασμό με την ανοδική κίνηση της οικονομίας, θα στηριχτεί από τους Ευρωπαίους εταίρους. Σύμφωνα πάλι με τον τύπο το σενάριο αυτό κερδίζει έδαφος γιατί προσφέρει ανάσα στην κυβέρνηση, η οποία παρά τις δραματικές περικοπές δημοσίων δαπανών, θα πρέπει να καταβάλλει έως το 2013 περίπου 139 δις. Ευρώ στους πιστωτές της²⁹.

Για κάποιους θα πρέπει να κάνουμε αναδιάρθρωση τώρα. Δεν πρέπει καθόλου να ξεχάσουμε ότι επί του παρόντος κινούμαστε σε ένα περιβάλλον τεράστιας καχυποψίας των τραπεζιτών και των επενδυτών για τους κρατικούς τίτλους χρέους. Αυτό είναι και το παράδοξο της εποχής μας, καθώς η διάσωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος προκάλεσε την αύξηση του δημοσίου χρέους παγκοσμίως και τώρα οι ιδιωτικοί

²⁹ Δ. Γ. Παπαδοκωστόπουλος <http://www.elladanews.gr/article/180858-senario-periorismenis-anadiarthrosis-xreouy.html>, Τζούλη Ν.Καλημέρη *Αναδιάρθρωση χρέους : Οι απόψεις των ειδικών* www.in.gr 12/07/2010, news@bankingnews.gr *Αν η Ελλάδα προχωρήσει σε αναδιάρθρωση χρέους, χρεοκοπήσαμε* 04/06/10, Hellenic Business (www.hbnews.gr) 29.04.2010, www.zoomnews.gr SPIEGEL: *Αναδιάρθρωση χρέους ή έξοδος από την ευρωζώνη*

φορείς του χρηματοοικονομικού τομέα που διασώθηκε δείχνουν να εγκαλούν τα κράτη διότι έχουν μεγάλο χρέος.

Η χρονική συγκυρία είναι λοιπόν πολύ ακατάλληλη γιατί η Ελλάδα βρίσκεται εκτός αγοράς, οι αγορές διακατέχονται από καχυποψία και αστάθεια και οι ιδιώτες δανειστές της Ελλάδας είναι διάχυτοι σε όλο τον κόσμο. Τραπεζικά στελέχη εξηγούν ότι η αποτίμηση ενός τριετούς ή πενταετούς ομολόγου, στην περίπτωση που η διάρκειά του αυξηθεί ελαφρώς, δεν μεταβάλλει την αξία του. Από την άλλη πλευρά, το Δημόσιο μπορεί με τον τρόπο αυτό να εξοικονομήσει τεράστια ποσά, τα οποία θα μπορούσαν να διοχετευτούν στην οικονομία.

3. Η τρίτη κατηγορία είναι η αναδιάρθρωση μέσω της αγοράς ομολόγων, με την ανταλλαγή ή εξαγορά βραχυχρόνιων ομολόγων με πιο μακροπρόθεσμα ή με πιο εξειδικευμένα χρηματοοικονομικά εργαλεία. Εφόσον οι χώρες δεν δύνανται να χρεοκοπήσουν η μόνη λύση είναι η ανταλλαγή των ομολόγων (δανείων) που ακόμα δεν έχουν αθετηθεί με (δάνεια) ομόλογα μεγαλύτερης χρονικής διάρκειας και συνήθως χαμηλότερου επιτοκίου. Το μέτρο αυτό που συνεπάγεται και προϋποθέτει παροχή βοήθειας μέσω εισροής νέου χρήματος έχει χρησιμοποιηθεί από αρκετές χώρες οι οποίες έχουν υψηλά επίπεδα δημοσίου χρέους³⁰.

Μια έκθεση της Deutsche Bank εκτιμούσε ότι στην περίπτωση της Ελλάδας μια παραγραφή χρέους της τάξης του 50% θα μπορούσε να είναι ανεκτή, χωρίς να δημιουργεί βλάβη στο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Αυτή η συζήτηση γίνεται επειδή το χρηματοπιστωτικό σύστημα, μελετώντας το οικονομικό περιβάλλον, εκτιμά ότι η πορεία των κρατικών χρεών θα είναι ανοδική, ενώ την ίδια πορεία θα ακολουθήσουν και τα επιτόκια. Εκτιμάται επομένως ότι οι ανεπτυγμένες χώρες θα πρέπει να προχωρήσουν στην υιοθέτηση πολιτικών για την διαχείριση του χρέους τους. Ποίος θα είναι ο τρόπος είναι θέμα πολιτικής επιλογής.

³⁰ ο.π.

Ωστόσο οι εκτιμήσεις τους έχουν ένα λογικό έρεισμα, καθώς πρεσβεύουν ότι η απουσία ενός σχεδίου αναδιάρθρωσης χρέους μπορεί να δημιουργήσει μεγαλύτερους κινδύνους απώλειας κεφαλαίων για τους συμμετέχοντες στο χρηματοπιστωτικό σύστημα από ένα σχέδιο αναδιάρθρωσης.

Το ζήτημα της αναδιαπραγμάτευσης του ελληνικού χρέους συζητείται αρκετά έντονα το τελευταίο διάστημα, ενώ υπήρξαν πολλά σενάρια όπως η έξοδος από την ευρωζώνη, ή η υιοθέτηση νομισμάτων δύο ταχυτήτων. Το γεγονός που λαμβάνουν σήμερα υπόψη τους οι «αγορές» είναι τα στοιχεία που παρουσιάζουν αναλυτές για την πορεία του δημόσιου χρέους τα επόμενα 30 χρόνια. Η τάση είναι ότι στο μέλλον θα υπάρξει αυξητική πορεία του δημοσίου χρέους στις ανεπτυγμένες οικονομίες. Αναπόφευκτη παρουσιάζεται να είναι η αναδιάρθρωση του ελληνικού χρέους καθώς πολλοί οικονομολόγοι συμπεραίνουν ότι το ελληνικό χρέος θα φτάσει στο 150% του ΑΕΠ και θα οδηγήσει σε οικονομικό στραγγαλισμό. Η εξυπηρέτησή του θα απαιτήσει τεράστια ποσά, υπονομεύοντας κάθε προσπάθεια εξυγίανσης της οικονομίας, αφού πρέπει να καταβληθούν έως το 2013 περίπου 139 δισ. Ευρώ³¹.

Στην Ευρώπη κυκλοφορούν διάφορα σενάρια, πριν, αλλά και μετά την υπογραφή του Μνημονίου μεταξύ της ελληνικής κυβέρνησης και του Δ.Ν.Τ. – Ε.Ε. Δύο επικίνδυνα σενάρια κυκλοφορούν πλέον μεταξύ των οικονομολόγων: 1. Η Ελλάδα πράγματι θα χρεοκοπήσει και κατά συνέπεια τα δάνεια της χώρας θα εκπέσουν, θα αναβληθούν ή θα αναδιαρθρωθούν. 2. Η χώρα θα πρέπει να εγκαταλείψει την Ευρωζώνη και με μια νομισματική μεταρρύθμιση να τολμήσει μια νέα οικονομική αρχή. Και στις δύο περιπτώσεις θα χανόταν μεγάλο μέρος της ευρωπαϊκής χρηματοδοτικής βοήθειας³².

³¹ www.capital.gr Τι σημαίνει Αναδιάρθρωση του Δημόσιου Χρέους Των Rodrigo Olivares-Caminal, Ιωάννη Κόκκορη και Κυριάκου Παπαδάκη

³² SPIEGEL: Αναδιάρθρωση χρέους ή έξοδος από την ευρωζώνη 25 April 2010 www.zoomnews.gr

2.3 Η παλινωδία του δανεισμού

Η Αθήνα είχε ξεκαθαρίσει ότι προτιμάει ευρωπαϊκή λύση. Εάν τελικώς δεν της δινόταν, υποχρεωτικά θα στρεφόταν σε εναλλακτικές λύσεις. Πριν προσφύγει στο Δ.Ν.Τ. θα ήταν λάθος να μη βολιδοσκοπήσει -απ' ευθείας και όχι μέσω τρίτων- την Κίνα. Όταν κινδυνεύεις με χρεοκοπία και οι εταίροι σου δεν σε υποστηρίζουν, χρειάζεται απύθμενο θράσος για να σε κατηγορήσει κάποιος επειδή στράφηκες αλλού για βοήθεια.

Η έκρηξη της ελληνικής δημοσιονομικής βόμβας επιβεβαίωσε όσους εξ αρχής υποστήριζαν ότι νομισματική χωρίς δημοσιονομική ένωση, δηλαδή χωρίς πολιτική ένωση, είναι αντίφαση. Η Συνθήκη του Μάαστριχτ δεν έλυσε αυτήν την αντίφαση. Αντιθέτως, εγκλώβισε την Ευρωζώνη σε έναν ασφυκτικό κορσέ, στερώντας την από την πολύτιμη ευελιξία. Τώρα, διχάζεται όχι μόνο από διαφορετικές αντιλήψεις, αλλά και από τις εθνικές ιδιοτέλειες. Χωρίς αλληλεγγύη, όμως, δεν μπορεί να επιβιώσει³³.

2.4 Το χρονολόγιο του Ιανουαρίου 2010

Ο Ιανουάριος παρουσιάζεται ως προσωπικό στοίχημα της κυβέρνησης³⁴, καθότι το έτος ξεκινάει με έναν από τους πιο δύσκολους μήνες δανεισμού για το ελληνικό κράτος³⁵. Το δημόσιο αντιμετωπίζει λήξεις 4,9 δις. Ευρώ που πρέπει να αναχρηματοδοτήσει. Πρόκειται για το μεγαλύτερο ποσό του έτους μετά τις λήξεις Απριλίου και Μαΐου. Οι ανάγκες αυτές όπως είναι γνωστό, προκύπτουν από το άθροισμα του ελλείμματος της κεντρικής κυβέρνησης και του συνολικού χρέους το οποίο λήγει και χρειάζεται να αναχρηματοδοτηθεί εντός του 2010³⁶.

³³ Αντιμέτωπη με τις αντιφάσεις της» της Καθημερινής της 16.3.10

³⁴ Καθημερινή, 3/1/2010, Πρωτοσέλιδο

³⁵ ο.π. ,*Οι κρίσιμες ημερομηνίες του Ιανουαρίου* ,

³⁶ Piraeus Bank Greek Economic Review, Ανάλυση δανειακών αναγκών του Ελληνικού Δημοσίου για το 2010

Έτσι λοιπόν, την Δευτέρα 4/1/2010, το υπουργείο Οικονομικών απέστειλε στην Κομισιόν ένα προσχέδιο του επικαιροποιημένου Προγράμματος Σταθερότητας και Ανάπτυξης (Π.Σ.Α.). Δύο μέρες αργότερα, την Τετάρτη 6 Ιανουαρίου, κλιμάκιο της Κομισιόν ήρθε στην Αθήνα έχοντας στα χέρια του το προσχέδιο, για να συγγράψει από κοινού με τις υπηρεσίες του υπουργείου το τελικό κείμενο του Π.Σ.Α. Μάλιστα, οι εκπρόσωποι της Επιτροπής δεν είχαν στο πρόγραμμά τους ημερομηνία αναχώρησης, κάτι το οποίο πρακτικά σημαίνει ότι θα επέστρεφαν στις Βρυξέλλες μόλις σιγουρευόνταν ότι δεν χρειάζεται να προσθέσουν ή να διορθώσουν κάτι άλλο στο τελικό κείμενο.

Ο λόγος της παρουσίας τους στην Αθήνα είναι ο φόβος της κυβέρνησης μήπως δεν κάνει αποδεκτό το ΠΣΑ η Κομισιόν στα τέλη Ιανουαρίου, όταν θα της κατατεθεί. Κάτι τέτοιο θα έδινε το σήμα στις αγορές ότι δεν αλλάζει κάτι στην Ελλάδα, ενώ θα συνέβαινε σε μια χρονική περίοδο κατά την οποία το Δημόσιο θα «έτρεχε» το δεύτερο υψηλότερο δανειακό πρόγραμμα της τελευταίας δεκαετίας.

Λίγες μέρες πριν στείλει η χώρα το Π.Σ.Α. στην Ε.Ε., ο υπουργός Οικονομικών κ. Γ. Παπακωνσταντίνου παρουσίασε τις βασικές του κατευθύνσεις στους ομολόγους του, κατά τη διάρκεια των Eurogroup και EcoFin στις 18 και 19 Ιανουαρίου αντίστοιχα. Σύμφωνα με τις πληροφορίες που υπάρχουν, στο προσχέδιο του Προγράμματος που απεστάλη στην Κομισιόν, περιγραφόταν πλήρως η εκτίμηση του υπουργείου Οικονομικών για την πορεία των βασικών μεγεθών της ελληνικής οικονομίας (έλλειμμα, χρέος, ανάπτυξη, ανεργία, πληθωρισμός) για την επόμενη τετραετία (2010 - 2013)³⁷.

2.5 Έκδοση Ομολόγου

Η πρόσφατη έκδοση ομολόγου από την Ελλάδα ξεπούλησε μέσα σε μία ώρα από τη διάθεσή του, αποτελώντας ελπίδα για τη σκοτεινή οικονομική εικόνα της χώρας. Εάν η πρόσφατη έκδοση κρατικού ομολόγου αποτελεί μέτρο

³⁷ Ναυτεμπορική 3/1/2010, Καθημερινή 3/1/2010, Βήμα 3/1/2010

αισιοδοξίας σχετικά με την ελληνική οικονομία, τα μέτρα λιτότητας που έλαβε η κυβέρνηση το μήνα Μάρτιο φαίνεται να αποδίδουν.

Η πολυαναμενόμενη έκδοση δεκαετούς ομολόγου στις 4 Μαρτίου σημείωσε εισπράξεις 5 δισεκατομμυρίων ευρώ, καθώς ξένοι επενδυτές και ιδρύματα της Ε.Ε. φάνηκαν να διαβεβαιώνονται για την αποφασιστικότητα της Ελλάδος να υπερνικήσει την εικόνα της ως αδύναμος κρίκος στην Ευρωζώνη. Το δεκαετές ομόλογο πέτυχε επιτόκιο 6,37%, πάνω από το διπλάσιο των ισοδύναμων γερμανικών ομολόγων, τα οποία αποτελούν πρότυπο στην Ευρωζώνη και είχε προκρατήσεις για 15 δισεκατομμύρια ευρώ.

Η έκδοση του ομολόγου έλαβε χώρα έπειτα από ανεμοζάλη δύο βδομάδων με προσεκτικά χορογραφημένες επισκέψεις στην Αθήνα από κοινή ομάδα ειδικών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, του ΔΝΤ και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ). Υπήρξε επίσης απτή συνάντηση μεταξύ του ΔΣ της Deutsche Bank Γιόζεφ Άκερμαν και του Πρωθυπουργού κ. Παπανδρέου, καθώς επίσης και μεταξύ του κ. Παπανδρέου και του Επιτρόπου Νομισματικών Υποθέσεων της ΕΕ Όλι Ρεν³⁸.

Το κείμενο της συμφωνίας μεταξύ των αρχηγών των κρατών-μελών της ευρωζώνης:

«ΔΗΛΩΣΗ ΤΩΝ ΑΡΧΗΓΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΚΑΙ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΖΩΝΗΣ

Επαναβεβαιώνουμε ότι όλα τα κράτη μέλη της ευρωζώνης θα πρέπει να εφαρμόζουν υγιείς εθνικές πολιτικές με βάση τους συμφωνημένους κανόνες και θα πρέπει να επαγρυπνούν για την κοινή τους ευθύνη σχετικά με την οικονομική και δημοσιονομική σταθερότητα στην ευρωζώνη.

Υποστηρίζουμε πλήρως τις προσπάθειες της ελληνικής κυβέρνησης και καλωσορίζουμε τα πρόσθετα μέτρα που ανακοινώθηκαν στις 3 Μαρτίου τα οποία επαρκούν προκειμένου να διασφαλίσουν τους δημοσιονομικούς στόχους για το

³⁸ Χ.Κ. Τζανή για τους Southeast European Times στην Αθήνα -- 08/03/10

2010. Αναγνωρίζουμε ότι οι ελληνικές αρχές έλαβαν φιλόδοξη και αποφασιστική δράση γεγονός που θα επιτρέψει στην Ελλάδα να ανακτήσει την πλήρη εμπιστοσύνη των αγορών. Τα μέτρα σταθεροποίησης που έλαβε η Ελλάδα συμβάλουν στη διασφάλιση της δημοσιονομικής σταθεροποίησης και της εμπιστοσύνης των αγορών. Η ελληνική κυβέρνηση δεν υπέβαλε αίτημα για οικονομική ενίσχυση. Ως εκ τούτου σήμερα καμία απόφαση δεν ελήφθη για την ενεργοποίηση του παρακάτω μηχανισμού. Στο πλαίσιο αυτό οι χώρες μέλη της ευρωζώνης επαναβεβαιώνουν τη βούληση τους να λάβουν αποφασιστική και συντονισμένη δράση εφόσον κριθεί αναγκαίο, προκειμένου να διασφαλίσουν τη δημοσιονομική σταθερότητα στην ευρωζώνη συνολικά όπως αποφασίστηκε στις 11 Φεβρουαρίου.

Ο μηχανισμός θα περιλαμβάνει μια ουσιαστική χρηματοδότηση από το ΔΝΤ και μια μεγαλύτερη χρηματοδότηση από τα κράτη μέλη της ευρωζώνης, τα οποία δηλώνουν την ετοιμότητά τους να συνεισφέρουν με συντονισμένα διμερή δάνεια. Αυτός ο μηχανισμός θα πρέπει να θεωρείται ως έσχατη λύση όταν η χρηματοδότηση από τις αγορές είναι ανεπαρκής. Οποιαδήποτε εκταμίευση αυτών των διμερών δανείων θα αποφασίζεται από τις χώρες μέλη της ευρωζώνης ομόφωνα και υπό αυστηρές προϋποθέσεις οι οποίες θα βασίζονται στην αξιολόγηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Αναμένουμε από τα κράτη μέλη της ευρωζώνης να συνεισφέρουν ανάλογα με τη συμμετοχή τους στην ΕΚΤ.

Στόχος αυτού του μηχανισμού δεν θα είναι να παράσχει χρηματοδότηση με τα επιτόκια του μέσου όρου της ευρωζώνης, αλλά να θεσπίσει κίνητρα για επιστροφή στη χρηματοδότηση από τις αγορές, το συντομότερο δυνατόν με τα κατάλληλα επιτόκια κινδύνου. Τα επιτόκια δεν θα είναι συμβατικά, δηλαδή δεν θα περιλαμβάνουν οποιοδήποτε στοιχείο στήριξης. Οι αποφάσεις για αυτό το μηχανισμό θα λαμβάνονται σε πλήρη συμμόρφωση με το πλαίσιο της Συνθήκης και τις εθνικές νομοθεσίες.

Επιβεβαιώνουμε τη δέσμευσή μας για την εφαρμογή πολιτικών που θα έχουν ως στόχο την αποκατάσταση μιας ισχυρής, βιώσιμης και σταθερής ανάπτυξης με στόχο τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης και την κοινοτική συνοχή.

Παράλληλα δεσμευόμαστε για την προώθηση ενός ισχυρού συντονισμού των οικονομικών πολιτικών στην Ευρώπη. Θεωρούμε ότι το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο θα

πρέπει να βελτιώσει την οικονομική διακυβέρνηση στην ΕΕ και προτείνουμε την αύξηση του ρόλου της οικονομικής επιτήρησης και τον καθορισμό της στρατηγικής ανάπτυξης της ΕΕ. Η σημερινή κατάσταση αποδεικνύει την ανάγκη για ενίσχυση και συμπλήρωση του υπάρχοντος πλαισίου ώστε να διασφαλιστεί η δημοσιονομική σταθερότητα στην ευρωζώνη και να ενισχυθεί η δυνατότητά της να δρα σε περιόδους κρίσεως.

Μελλοντικά η επιτήρηση των οικονομικών και δημοσιονομικών κινδύνων και τα εργαλεία για την πρόληψή τους , συμπεριλαμβανομένης και της διαδικασίας περί υπερβολικού ελλείμματος θα πρέπει να ενισχυθούν. Χρειαζόμαστε ακόμα ένα ισχυρό πλαίσιο για την επίλυση κρίσεων με σεβασμό στην αρχή της υπευθυνότητας των κρατών μελών για τα δημοσιονομικά τους. Καλούμε τον πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου να θεσπίσει, σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή , μια ομάδα εργασίας με εκπροσώπους από τα κράτη μέλη , την εκ περιτροπής προεδρία και την ΕΚΤ ώστε να παρουσιάσουν στο Συμβούλιο , πριν από το τέλος του χρόνου, τα μέτρα που απαιτούνται για την επίτευξη αυτού του στόχου, διερευνώντας όλες τις εναλλακτικές για την ενίσχυση του νομικού πλαισίου»³⁹.

³⁹ Παρ 26/03/2010, [tvxsteam](#)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΣΤΗΡΙΞΗΣ

3.1 Διεθνές Νομισματικό Ταμείο

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ), (είναι ένας διεθνής οργανισμός ο οποίος επιβλέπει το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα παρακολουθώντας τις συναλλαγματικές ισοτιμίες και τα ισοζύγια πληρωμών και προσφέροντας οικονομική και τεχνική βοήθεια όταν του ζητηθεί.

Το ΔΝΤ ιδρύθηκε στις 27 Δεκεμβρίου του 1945 στην Ουάσιγκτον, πρωτεύουσα των ΗΠΑ κατόπιν συνομολόγησης 39 Χωρών που είχαν συμβάλει στο 80% του κεφαλαίου. Η ίδρυση του Οργανισμού αυτού είχε προπαρασκευαστεί κατά τη Διεθνή Νομισματική και Χρηματοδοτική Συνδιάσκεψη που συνήλθε στο Μπρέτον Γουντς, του Νιού Χαμσάιρ των ΗΠΑ, ενάμισι χρόνο πριν, από 1ης Ιουλίου μέχρι 22 Ιουλίου του 1944. Έδρα του Οργανισμού ορίσθηκε η Ουάσιγκτον ως πρωτεύουσα της χώρας με το μεγαλύτερο ποσοστό συμμετοχής.

Εικόνα 3.1 Το κτήριο του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου

Κύριος σκοπός του εν λόγω οργανισμού είναι η προώθηση της διεθνούς νομισματικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών-μελών με ισόρροπη ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου. Για τον σκοπό αυτό προωθούνται συγκεκριμένα μέτρα, ή οσάκις κρίνεται αναγκαίο αποφασίζονται ιδιαίτερα μέτρα, μεταξύ των οποίων είναι:

- Η ενιαία διαδικασία ομαλής προσαρμογής εκάστου κράτους μέλους στις συναλλαγματικές ισονομίες.
- Διεθνείς διαβουλεύσεις σε περιπτώσεις σημαντικών αλλαγών των ακολουθουμένων συναλλαγματικών πρακτικών.
- Επιβολές ορισμένων περιοριστικών συναλλαγματικών μέτρων και
- Άρση των παραπάνω περιοριστικών μέτρων κατόπιν διαπιστωμένης βελτίωσης οικονομικής θέσης του συγκεκριμένου κράτους-μέλους⁴⁰.

⁴⁰ Κορίνα Σαμάρκου, Τι κάνει το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, www.i-reports.com

3.2 Ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Στήριξης

Στη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού μηχανισμού στήριξης των χωρών της ευρωζώνης που απειλούνται με χρεοκοπία, κατέληξαν οι 27 υπουργοί Οικονομικών της Ευρωζώνης, κατά την μαραθώνια έκτακτη συνεδρίαση του Ecofin στις Βρυξέλλες που διήρκεσε 11 ώρες. Στον μηχανισμό προβλέπεται και η συμμετοχή του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, το οποίο θα μπορούσε να διαθέσει έως και 250 δις ευρώ.

Ο ευρωπαϊκός μηχανισμός θα διαθέτει 60 δις ευρώ μέσω δανείων από την Κομισιόν και 440 δις μέσω δανείων από τα κράτη μέλη του ευρώ. Τα επιτόκια των δανείων θα ακολουθήσουν τη «φόρμουλα» που έχει συμφωνηθεί για την Ελλάδα.

Εικόνα 3.2 Συνεδρίαση Ecofin στις Βρυξέλλες

Ο ευρωπαίος Επίτροπος αρμόδιος για θέματα οικονομίας **Όλι Ρεν** σημείωσε ότι σημαντική δράση αναλαμβάνει και η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ). Όπως τόνισαν τόσο ο Όλι Ρεν όσο και η ισπανίδα υπουργός οικονομικών

και προεδρεύουσα του Συμβουλίου, Έλενα Σαλγάδο, ο μηχανισμός θα ενεργοποιείται υπό αυστηρούς όρους και προϋποθέσεις, όπως έγινε και στην περίπτωση της Ελλάδας.

Σύμφωνα με τον Όλι Ρεν, τα 60 δις. Ευρώ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αφορούν στο Άρθρο 122 της Συνθήκης της Λισαβόνας, το οποίο προβλέπει παροχή οικονομικής ενίσχυσης στα κράτη μέλη του ευρώ, «υπό εξαιρετικές περιστάσεις», όπως οι σημερινές. Από την πλευρά της, η Σαλγάδο, ανέφερε ότι σκοπός του μηχανισμού είναι η σταθεροποίηση της ευρωζώνης και η διαφύλαξη της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας στην Ευρώπη. Οι χώρες του ευρώ δεσμεύτηκαν να εντείνουν τις προσπάθειές τους για τη δημοσιονομική προσαρμογή. Η Πορτογαλία και η Ισπανία δεσμεύτηκαν να υιοθετήσουν το συντομότερο δυνατό, πρόσθετα μέτρα για τη μείωση των δημοσιονομικών τους ελλειμμάτων. Επίσης, οι υπουργοί οικονομικών της ΕΕ δεσμεύτηκαν να επισπεύσουν τις διεργασίες για τη ρύθμιση του χρηματοπιστωτικού συστήματος και ιδιαίτερα σε ότι αφορά την αγορά παραγώγων και τη λειτουργία των οίκων αξιολόγησης.

Τέλος, σε ότι αφορά την Ελλάδα, η Έλενα Σαλγάδο τόνισε ότι οι χώρες του ευρώ ολοκλήρωσαν τις απαραίτητες κοινοβουλευτικές διαδικασίες και σήμερα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπέγραψε τη συμφωνία του δανείου με την Ελλάδα. Σύμφωνα με την Σαλγάδο, η πρώτη δόση του δανείου θα εκταμιευόταν πριν από τις 19 Μαΐου.

3.3 Έκτακτα μέτρα από την ΕΚΤ για τα κρατικά ομόλογα

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα ανακοίνωσε έκτακτα μέτρα για την αγορά των κρατικών ομολόγων και των ιδιωτικών τίτλων.

Σε ανακοινωθέν της, η ΕΚΤ τονίζει πως κατ' αρχάς πρόκειται να εφαρμόσει «*παρεμβάσεις στην αγορά των ιδιωτικών και κρατικών ομολόγων στην Ευρωζώνη*» προκειμένου να θέσει τέλος στις διαπιστωμένες «*δυσλειτουργίες*». Ωστόσο, η Κεντρική Τράπεζα δεν θέλησε να εξειδικεύσει σε τι συνίστανται αυτές οι παρεμβάσεις.

Επιπλέον, η ΕΚΤ ανακοίνωσε μέτρα για να παρακαμφθούν οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι τράπεζες της Ευρωζώνης να τροφοδοτηθούν σε δολάρια, διευκολύνοντας την διαδικασία αυτή. Για να επιτευχθεί κάτι τέτοιο, η ΕΚΤ συνέστησε σε συντονισμένη δράση με τις κεντρικές τράπεζες των ΗΠΑ, του Καναδά, της Βρετανίας και της Ελβετίας έναν μηχανισμό, μέσα από την ενεργοποίηση των μηχανισμών συναλλαγματικής ανταλλαγής (swap), η οποία θα επιτρέψει στην Ευρωζώνη να προμηθευθεί ευκολότερα δολάρια.

3.4 Η ενεργοποίηση Μηχανισμός Στήριξης

Αίτημα για ενεργοποίηση του μηχανισμού στήριξης της ελληνικής οικονομίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ), κατέθεσε και επίσημα η Ελλάδα, όπως ανακοίνωσε από το Καστελόριζο ο πρωθυπουργός Γιώργος Παπανδρέου. Τελικά μετά τις πιέσεις που οι αγορές δεν έπαψαν να ασκούν στην Ελλάδα αλλά και μετά την αναθεώρηση του ελλείμματος στο 13,7%, ο πρωθυπουργός «*πάτησε την σκανδάλη*» που είχε προαναγγείλει χαρακτηρίζοντας ανάγκη «*εθνική*» και «*επιτακτική*» την ενεργοποίηση του μηχανισμού στήριξης. Το ερώτημα είναι τώρα ποιοι θα είναι οι όροι της συμφωνίας Ελλάδας-ΔΝΤ και αν τα χρήματα που θα δοθούν θα είναι αρκετά.

Υπενθυμίζεται ότι το χρέος της Ελλάδας είναι περίπου 300 δισ. ενώ μόνο φέτος η χώρα μας θα χρειαστεί να δανειστεί 54 δισεκατομμύρια. Από την πλευρά της, η Γερμανίδα καγκελάρια Άγγελα Μέρκελ δήλωσε ότι ο μηχανισμός στήριξης της Ελλάδας θα ενεργοποιηθεί μόνο αν απειληθεί «*η σταθερότητα του*

ευρώ στο σύνολό του» και εάν η Αθήνα παρουσιάσει ένα «αξιόπιστο οικονομικό πρόγραμμα⁴¹».

«Όταν παρουσιαστεί ένα (οικονομικό) σχέδιο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και το ΔΝΤ θα πρέπει να καθορίσουν αν βρισκόμαστε σε μία κατάσταση όπου η σταθερότητα του ευρώ στο σύνολό του επιβάλλει να προσφέρουμε βοήθεια στην Ελλάδα», δήλωσε η Μέρκελ και επέμεινε στην αναγκαιότητα η Ελλάδα να εκπληρώσει «αυστηρούς όρους» υπό τη μορφή ενός «αξιόπιστου οικονομικού προγράμματος» προκειμένου να μειώσει το μεγάλο δημοσιονομικό της έλλειμμα.

Το πρώτο τμήμα της χρηματοδότησης ήταν διαθέσιμο πριν τις 19 Μαΐου, οπότε η Ελλάδα χρειάστηκε περισσότερο από 9 δισ. ευρώ για αναχρηματοδότηση δανείων. Η ανάγκη ενεργοποίησης του μηχανισμού δημιουργήθηκε από την αναθεώρηση του μεγέθους του ελλείμματος και την υποβάθμιση των κρατικών ομολόγων από τον οίκο Moody's⁴².

Ο Γιώργος Παπανδρέου αφού έκανε λόγο για εγκληματικές πολιτικές που οδήγησαν την ελληνική οικονομία στη σημερινή κατάσταση και παρομοίασε την Ελλάδα με σκάφος έτοιμο να βυθιστεί, ανακοίνωσε ότι έχει ζητήσει από τον υπουργό Οικονομικών, Γιώργο Παπακωνσταντίνου να ξεκινήσει τη διαδικασία για την ενεργοποίηση της στήριξης.

«Από την πρώτη μέρα σηκώσαμε τα μανίκια μας και με σκληρή δουλειά βαλθήκαμε να ανατρέψουμε το αρνητικό κλίμα. Καταστρώσαμε σχέδιο, πήραμε δύσκολα μέτρα, που πολλές φορές πόνεσαν, αλλά ανακτήσαμε την αξιοπιστία μας. Δημιουργήσαμε νέες συμμαχίες. Μετά από έναν πραγματικό μαραθώνιο, διεκδικήσαμε και καταφέραμε να οδηγηθούμε σε μια ισχυρή απόφαση της Ε.Ε. για την στήριξη της χώρας μας, με ένα πρωτόγνωρο, για την ιστορία και τα δεδομένα της Ε.Ε., μηχανισμό», δήλωσε μεταξύ άλλων ο πρωθυπουργός⁴³.

⁴¹ <http://tvxs.gr/news> Την ενεργοποίηση του μηχανισμού στήριξης ζήτησε η Ελλάδα

⁴² Στην κατηγορία «junk» υποβάθμισε την Ελλάδα η Standard & Poors, <http://news.in.gr/economy/article/?aid=1130735>

⁴³ Παρασκευή 23 Απριλίου 2010, Και με τη «βούλα» στο μηχανισμό στήριξης, www.enet.gr

«Και εμείς και οι εταίροι μας στην Ε.Ε., ελπίζαμε ότι αυτή η απόφαση θα αρκούσε για να ηρεμήσει και να συνετίσει τις αγορές, ώστε να μπορέσουμε να συνεχίσουμε τη χρηματοδότηση της χώρας μας με χαμηλότερα επιτόκια. Να υπάρξει, δηλαδή, η απαραίτητη νηνεμία, ώστε να αφιερωθούμε στο έργο μας, στις μεγάλες αλλαγές που χρειάζεται η χώρα, για να κάνουμε την οικονομία μας βιώσιμη, ανταγωνιστική», πρόσθεσε, για να συνεχίσει λέγοντας πως οι αγορές δεν ανταποκρίθηκαν, απειλώντας τόσο τις θυσίες του ελληνικού λαού, όσο και την ίδια την εξέλιξη της ελληνικής οικονομίας».

«Τον χρόνο που δεν μας έδωσαν οι αγορές, θα μας τον δώσουν οι Ευρωπαίοι εταίροι», διαμήνυσε ο πρωθυπουργός, λέγοντας πως με αυτόν τον τρόπο θα επιτραπεί στην Ελλάδα να οδηγήσει το «σκάφος» της σε ένα απάνεμο λιμάνι προκειμένου να το «ξαναχτίσει με γερά και αξιόπιστα υλικά». Την πορεία που από εδώ και πέρα θα ακολουθήσει, ο κ. Παπανδρέου την χαρακτήρισε ως «μια νέα Οδύσσεια για τον ελληνισμό», διαβεβαιώνοντας ωστόσο ότι «ξέρουμε το δρόμο για την Ιθάκη και έχουμε χαρτογραφήσει τα νερά».

Για το «ταξίδι» που θα ακολουθήσει ο Γιώργος Παπανδρέου ζήτησε νέα συλλογική συνείδηση και κοινή προσπάθεια, ώστε «να φθάσουμε στον προορισμό μας, πιο σίγουροι, πιο δίκαιοι, πιο περήφανοι και να απελευθερώσουμε την Ελλάδα από επιτηρήσεις και κηδεμονίες», όπως είπε. «Είμαι απόλυτα βέβαιος ότι, θα τα καταφέρουμε. Αρκεί εμείς οι Έλληνες να πιστέψουμε στις δυνατότητές μας, στις αξίες μας, στον ίδιο μας εαυτό», κατέληξε ο πρωθυπουργός⁴⁴.

3.4.1 Η επιστολή του αιτήματος για ενεργοποίηση του μηχανισμού

Το Υπουργείο Οικονομικών έστειλε σήμερα στο Eurogroup, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα την παρακάτω επιστολή:

⁴⁴ ο.π.

Προς:
Πρόεδρο Eurogroup
Κύριο Jean-Claude Juncker,
Ευρωπαϊκή Επιτροπή
Επίτροπο Οικονομικών και Νομισματικών Θεμάτων
Κύριο Olli Rehn,
Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα
Πρόεδρο
Κύριο Jean-Claude Trichet,

Αγαπητοί Κύριοι,
Σύμφωνα με την Απόφαση των Αρχηγών Κρατών και Κυβερνήσεων της 25ης
Μαρτίου 2010 για την παροχή οικονομικής βοήθειας στην Ελλάδα, όταν
χρειαστεί, και την επακόλουθη Απόφαση των Υπουργών Οικονομικών της
Ευρωζώνης της 11ης Απριλίου 2010, η Ελλάδα ζητά την ενεργοποίηση του
μηχανισμού στήριξης.

Με εκτίμηση,
Γιώργος Παπακωνσταντίνου

Ο κ. Παπακωνσταντίνου δήλωσε σε δημοσιογράφους ότι δεν έχει «καμία ένδειξη δυσκολίας» για το να περάσει η έγκριση από τα εθνικά Κοινοβούλια, όπου αυτό είναι απαραίτητο -ιδίως στη Γερμανία. Υπογράμμισε ότι κατά τις διαπραγματεύσεις που έχουν γίνει δεν έχει τεθεί θέμα αναδιαπραγμάτευσης, διαχείρισης ή αναδιάρθρωσης του χρέους. Οι διαπραγματεύσεις με ΔΝΤ, συμπλήρωσε, είναι «σε πολύ ικανοποιητικό επίπεδο».

«Το ΔΝΤ είναι έτοιμο να δράσει άμεσα για να ικανοποιήσει το αίτημα της Ελλάδας για βοήθεια», δήλωσε ο επικεφαλής του ΔΝΤ Ντομινίκ Στρος-Καν, λίγη ώρα μετά την ανακοίνωση της κυβέρνησης ότι ζητά ενεργοποίηση του μηχανισμού στήριξης.

«Παραλάβαμε το αίτημα της Ελλάδας για ένα stand by arrangement. Εργαζόμασταν στενά με τις ελληνικές Αρχές εδώ και μερικές εβδομάδες για τεχνική υποστήριξη και η αποστολή μας βρίσκεται τις τελευταίες ημέρες στην Αθήνα και εργάζεται με τις Αρχές και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Είμαστε έτοιμοι να απαντήσουμε με ταχύτητα στο αίτημα», ανέφερε.

Παράλληλα, ο εκπρόσωπος του Λευκού Οίκου, Ρόμπερτ Γκιμπς, γνωστοποίησε την πρόθεση των ΗΠΑ, που είναι ο σημαντικότερος μέτοχος του

Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και η χώρα με το μεγαλύτερο ποσοστό ψήφων στο Ταμείο, να ψηφίσουν υπέρ της παροχής δανείου από το ΔΝΤ προς την Ελλάδα.

3.4.2 «Ταχεία» η αντίδραση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο ελληνικό αίτημα

Τη δέσμευση ότι θα αναλάβει «ταχεία δράση» για την παροχή βοήθειας στην Ελλάδα, ανακοίνωσε η Ευρώπη, μέσω του εκπρόσωπου της Κομισιόν, Αμαντέου Αλταφάζ. Άμεσα αντέδρασαν και άλλοι ευρωπαίοι πολιτικοί.

«Σε πρώτο στάδιο, η Κομισιόν και η ΕΚΤ θα εκδώσουν γνώμη όσον αφορά στην ανάγκη ενεργοποίησης του μηχανισμού και μόλις αυτή δοθεί στη δημοσιότητα, το Eurogroup θα αποφασίσει επισήμως για την ενεργοποίηση του μηχανισμού», δήλωσε ο Αμαντέου Αλταφάζ, διευκρινίζοντας πως δεν υπάρχει χρονοδιάγραμμα για τη λήψη της απόφασης και τονίζοντας παράλληλα ότι η βοήθεια από την Ευρώπη δεν θα είναι ξεχωριστή από τη βοήθεια του ΔΝΤ.

3.5 Το Μνημόνιο

Το κείμενο του μνημονίου που υπέγραψε η κυβέρνηση με την Ε.Ε. και το ΔΝΤ για τα μέτρα που θα ληφθούν από το 2010 έως και το 2014, προκειμένου να ενεργοποιηθεί ο μηχανισμός στήριξης της Ελλάδας με 110 δις. ευρώ, παρουσιάζεται σε πολλές ελληνικές εφημερίδες. Στο μνημόνιο- εκτός από τα πρόσθετα μέτρα που ανακοινώθηκαν για το 2010- αναλαμβάνονται δεσμεύσεις για άνοιγμα των κλειστών επαγγελμάτων, αυξήσεις στις αντικειμενικές αξίες των

ακινήτων, φορολόγηση των αυθαιρέτων, ενώ μένει ανοικτό παράθυρο για μείωση των επιδομάτων ακόμη και για απολύσεις στο Δημόσιο⁴⁵.

Οι τριμηνιαίες εκταμιεύσεις της διμερούς οικονομικής βοήθειας από τα Κράτη-Μέλη της Ευρωζώνης θα βασίζονται σε τριμηνιαίους απολογισμούς των προϋποθέσεων για όλη τη χρονική διάρκεια της συμφωνίας. Η αποδέσμευση των δόσεων θα βασίζεται στην τήρηση των ποσοτικών κριτηρίων επιδόσεων και στη θετική αξιολόγηση της προόδου στα κριτήρια πολιτικής του Μνημονίου Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής (ΜΟΧΠ) και αυτού του Μνημονίου, το οποίο καθορίζει τα λεπτομερή κριτήρια για τις διαδοχικές αξιολογήσεις έως το τέλος του 2011. Τα λεπτομερή κριτήρια για τα έτη 2012 και 2013 θα καθοριστούν με την ευκαιρία της αξιολόγησης της άνοιξης του 2011.

Οι αρχές δεσμεύονται να διαβουλεύονται με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την ΕΚΤ και το ΔΝΤ για την υιοθέτηση πολιτικών που δεν συνάδουν με αυτό το μνημόνιο. Θα τους παρέχουν επίσης όλες τις απαιτούμενες πληροφορίες για την παρακολούθηση της προόδου και της οικονομικής και χρηματοπιστωτικής κατάστασης κατά τη διάρκεια υλοποίησης του προγράμματος. Πριν από την καταβολή των δόσεων, οι αρχές πρέπει να παρέχουν μια έκθεση συμμόρφωσης σχετικά με την εκπλήρωση των προϋποθέσεων.

⁴⁵ 2010 - 2014 Το Μνημόνιο της σκληρής λιτότητας Η συμφωνία με Ευρώπη και ΔΝΤ, 5 Μαΐου 2010, www.tanea.gr, <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=12336&subid=2&pubid=28325151>, Μνημόνιο Ελλάδας - ΔΝΤ: Χιονοστιβάδα νέων μέτρων, http://www.express.gr/news/finance/299365oz_20100506299365.php3 Το μνημόνιο της Ελλάδας με Ε.Ε. και ΔΝΤ, Αλήθειες και ψέματα για το Μνημόνιο Σωτηρη Νικα http://news.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_economy_2_09/05/2010_400330

3.5.1 Ενέργειες για τον πρώτο απολογισμό (να έχουν ολοκληρωθεί ως το τέλος του δεύτερου τριμήνου 2010)⁴⁶

i. Δημοσιονομική Εξογίαση: Πρόοδος όσον αφορά την εκτέλεση του προϋπολογισμού του 2010 και τα δημοσιονομικά μέτρα που υιοθετήθηκαν στη συνέχεια. Η πρόοδος αξιολογείται σε σχέση με τα (σωρευτικά) τριμηνιαία ανώτατα όρια ελλείμματος στο ΜΟΧΠ (συμπεριλαμβανομένου του Τεχνικού Μνημονίου Συνεννόησης (ΤΜΣ)). Οι αρχές θα λάβουν τα ακόλουθα μέτρα, που θα εξοικονομήσουν συνολικό ποσό ίσο με 2,5% του ΑΕΠ το 2010:

- Αύξηση των συντελεστών του ΦΠΑ, με απόδοση τουλάχιστον 1800 εκ. ευρώ για ένα πλήρες έτος (800 εκ. ευρώ το 2010).
- Αύξηση των ειδικών φόρων κατανάλωσης στα καύσιμα, στον καπνό και στο αλκοόλ, με απόδοση τουλάχιστον 1.050 εκ. ευρώ για ένα πλήρες έτος (450 εκατ. ευρώ το 2010).
- Μείωση του μισθολογίου του δημοσίου τομέα με τη μείωση των δώρων Πάσχα, Χριστουγέννων και επιδόματος αδείας και των επιδομάτων που καταβάλλονται σε δημοσίους υπαλλήλους, με τις καθαρές εξοικονομήσεις να ανέρχονται σε 1.500 εκ. ευρώ για ένα πλήρες έτος (1.100 εκ. ευρώ το 2010).
- Μείωση των δώρων Πάσχα, Χριστουγέννων και επιδόματος αδείας που καταβάλλονται στους συνταξιούχους, με ταυτόχρονη προστασία αυτών που λαμβάνουν χαμηλότερες συντάξεις, με τις καθαρές εξοικονομήσεις να ανέρχονται σε 1.900 εκ. ευρώ για ένα πλήρες έτος (1.500 εκ. ευρώ το 2010).
- Ακύρωση πιστώσεων του προϋπολογισμού για αποθεματικό απροβλέπτων, με στόχο την εξοικονόμηση 700 εκ. ευρώ.
- Μείωση των υψηλότερων συντάξεων, με στόχο την εξοικονόμηση 500 εκ. ευρώ για ένα πλήρες έτος (350 εκ. ευρώ το 2010).

46 ο.π.

- Κατάργηση των περισσότερων από τις πιστώσεις του προϋπολογισμού για το επίδομα αλληλεγγύης (εκτός από ένα μέρος για την ανακούφιση της φτώχειας), με στόχο την εξοικονόμηση 400 εκ. ευρώ.
- Μείωση των δημοσίων επενδύσεων κατά 500 εκ. ευρώ σε σύγκριση με τον ισχύοντα σχεδιασμό.
- Το Κοινοβούλιο υιοθετεί, όπως προβλέπεται στο πρόγραμμα σταθερότητας του Ιανουαρίου 2010, ένα νόμο που θα θεσπίζει μία προοδευτική φορολογική κλίμακα για όλες τις πηγές εισοδήματος και μια οριζόντια ενιαία αντιμετώπιση του εισοδήματος που προέρχεται από εργασία και περιουσιακά στοιχεία.
- Το Κοινοβούλιο υιοθετεί, όπως προβλέπεται στο πρόγραμμα σταθερότητας του Ιανουαρίου 2010, ένα νόμο που θα καταργεί τις απαλλαγές και τις αυτόνομες φορολογικές διατάξεις στο φορολογικό σύστημα, συμπεριλαμβανομένων των εισοδημάτων από τα ειδικά επιδόματα που καταβάλλονται στους δημοσίους υπαλλήλους. Ο νόμος ισχύει αναδρομικά από την 1η Ιανουαρίου 2010.

ii. Διαρθρωτικές Δημοσιονομικές Μεταρρυθμίσεις⁴⁷: Η Κυβέρνηση θα υιοθετήσει έως τα τέλη Ιουνίου του 2010, ένα νόμο που θα απαιτεί τη μηνιαία δημοσίευση από το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους (ΓΛΚ) έγκαιρων, μηνιαίων στατιστικών στοιχείων (σε ταμειακή βάση) για τα έσοδα, τις δαπάνες και τη χρηματοδότηση του Κράτους, καθώς και για τις εκκρεμείς δαπάνες, συμπεριλαμβανομένων των ληξιπρόθεσμων οφειλών.

iii. Ρύθμιση και εποπτεία χρηματοπιστωτικού τομέα: Η Τράπεζα της Ελλάδος, εκ μέρους της Κυβέρνησης, θα συστήσει ένα ανεξάρτητο Χρηματοπιστωτικό Ταμείο Σταθερότητας, με ισχυρή δομή διακυβέρνησης, για την αντιμετώπιση ενδεχόμενων θεμάτων φερεγγυότητας και για να διαφυλαχθεί η ευρωστία του χρηματοπιστωτικού τομέα και η ικανότητά του να στηρίζει την ελληνική οικονομία, παρέχοντας κεφαλαιακή υποστήριξη στις τράπεζες, αν χρειαστεί.

Επιπλέον, αρχίζει η εφαρμογή μιας εντατικοποιημένης εποπτείας των

⁴⁷ ο.π.

τραπεζών, μεταξύ άλλων με τη διάθεση περισσότερων ανθρώπινων πόρων, με σκοπό επίσης την ανάληψη της εποπτείας του ασφαλιστικού κλάδου, συχνή υποβολή εκθέσεων βάσει αυστηρότερων προθεσμιών και τριμηνιαίων ελέγχων φερεγγυότητας σε ακραίες συνθήκες (stress tests).

Τέλος, επανεξετάζεται ο πτωχευτικός νόμος στον ιδιωτικό τομέα για να διασφαλιστεί η συμβατότητα με τις παρατηρήσεις της ΕΚΤ.

iv. Διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις Οι αρχές θα προωθήσουν μεταρρυθμίσεις για τον εκσυγχρονισμό της δημόσιας διοίκησης: Το Κοινοβούλιο θα εγκρίνει νομοθεσία για τη μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης σε τοπικό επίπεδο, κυρίως μέσω της συγχώνευσης δήμων, νομαρχιών και περιφερειών με στόχο τη μείωση των λειτουργικών δαπανών και των μισθών.

Επίσης, το Κοινοβούλιο θα εγκρίνει νομοθεσία που απαιτεί δημοσίευση στο διαδίκτυο όλων των αποφάσεων που αφορούν αναλήψεις υποχρεώσεων για κονδύλια στον τομέα της γενικής κυβέρνησης.

- Για την ενίσχυση των θεσμών της αγοράς εργασίας, η Κυβέρνηση θα ξεκινήσει συζητήσεις με τους κοινωνικούς εταίρους, προκειμένου να αναθεωρήσει το πλαίσιο διαπραγματεύσεων των μισθών στον ιδιωτικό τομέα και των συμβάσεων. Όσον αφορά την ενίσχυση του ανταγωνισμού στις ανοικτές αγορές, η Κυβέρνηση θα υιοθετήσει νόμο για την απλοποίηση της ίδρυσης νέων επιχειρήσεων.

Επιπλέον, μέσα στις ενέργειες της Κυβέρνησης είναι να υιοθετήσει την οριζόντια νομοθεσία για την Οδηγία για τις Υπηρεσίες και να υιοθετήσει σχέδιο αναδιάρθρωσης για τον σιδηροδρομικό τομέα με χρονοδιάγραμμα μέτρων το οποίο:

- θα καθορίζει τον τρόπο με τον οποίο οι επιχειρησιακές δραστηριότητες θα γίνουν κερδοφόρες, συμπεριλαμβανομένων το κλείσιμο ζημιολόγων γραμμών

- θα διασφαλίζει την αποτελεσματική εφαρμογή των οδηγιών της ΕΕ που επιτρέπουν τον ανταγωνισμό μεταξύ των φορέων παροχής σιδηροδρομικών υπηρεσιών
- θα προβλέπει την αναδιάρθρωση της εταιρείας συμμετοχών, συμπεριλαμβανομένης της πώλησης γης και άλλων περιουσιακών στοιχείων⁴⁸.

3.6. Οι συνέπειες του Μνημονίου

Τι είναι τελικά το Μνημόνιο που ενεργοποιεί το σχέδιο σωτηρίας της ελληνικής οικονομίας; Μια απλή συμφωνία, που απλώς έπρεπε να επικυρωθεί από τη Βουλή ή κάτι βαθύτερο και σημαντικότερο; Και ποιες είναι οι αλήθειες που «κρύβει» αλλά και οι μύθοι που το συνοδεύουν;

Για τους ελεγκτές της Ευρωζώνης και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, που θα αναλάβουν από εδώ και στο εξής να ελέγχουν την εφαρμογή του, θα είναι ενδεχομένως άλλο ένα κείμενο.

Για τους Έλληνες θα είναι ο βασικός ρυθμιστής της ζωής τους. Με όρους οι οποίοι θα αλλάξουν επί τα χείρω την καθημερινότητα και την ποιότητα της ζωής όλων. Τα μέτρα αυτά αναμένεται να «βουλιάξουν» την ελληνική οικονομία σε ακόμη βαθύτερη ύφεση, την ώρα που δεν φαίνεται να υπάρχει κανένας σαφής σχεδιασμός για την επαναφορά της οικονομίας σε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης.

Ας δούμε, όμως, τα σημαντικότερα σημεία που προβλέπονται από Μνημόνιο Συνεννόησης με Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ), Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Ε. Ε.) και Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ).

⁴⁸ ο.π.

3.6.1 Τι είναι το «Μνημόνιο Συνεννόησης»

Είναι το «διαβατήριο» για να εξέλθει η Ελλάδα από την κρίση στην οποία βρίσκεται. Η συμφωνία προβλέπει τη λήψη μέτρων ύψους 30 δισ. ευρώ από σήμερα έως το 2013 -πέραν των 15 δισ. ευρώ που έχει ήδη λάβει η κυβέρνηση από τις αρχές του έτους έως τώρα- και την προώθηση όλων των αναγκαίων διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων.

Με βάση την πρόοδο της Ελλάδας στην υλοποίηση των παραπάνω και εντός ενός αυστηρού χρονοδιαγράμματος, θα της παρέχονται τμηματικά τα 110 δισ. ευρώ. Οι έλεγχοι θα γίνονται κάθε τρεις μήνες, ενώ ειδικά για την εκτέλεση του προϋπολογισμού, η Ελλάδα θα ελέγχεται κάθε μήνα. Να σημειωθεί ότι 10 δισ. ευρώ από το ποσό αυτό θα κατευθυνθούν για τη στήριξη των τραπεζών⁴⁹.

3.6.2 Τι θα γίνει σε περίπτωση που δεν υλοποιηθούν όσα έχουν συμφωνηθεί

Υπάρχει σαφής αναφορά, σύμφωνα με την οποία αν σημειωθούν παρεκκλίσεις στην εκτέλεση του τριετούς οικονομικού προγράμματος, τότε θα ληφθούν και νέα μέτρα⁵⁰.

3.6.3 Όταν ολοκληρωθεί το τριετές πρόγραμμα, η Ελλάδα δεν θα έχει προβλήματα

Πολλοί είναι εκείνοι που πιστεύουν ότι με τη συμφωνία αυτή, η Ελλάδα απλώς αγοράζει χρόνο. Δεν επιλύει τα προβλήματά της, αλλά τα μεταθέτει για

⁴⁹ Προκοπής Χατζηνικολαου-Σωτηρης Νικας (2010), ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ 12 Ιουνίου.

⁵⁰ ο.π.

λίγο αργότερα, με την ελπίδα ότι θα έχουν βελτιωθεί τα δημόσια οικονομικά της χώρας και θα μπορεί η Ελλάδα να σταθεί και πάλι στα δικά της πόδια.

Ωστόσο, οι προοπτικές της οικονομικής δραστηριότητας είναι δυσοίωνες, με δεδομένο ότι τα νέα μέτρα είναι αντιαναπτυξιακά και δεν υπάρχει ξεκάθαρη κατεύθυνση για την ενίσχυση της ανάπτυξης. Επιπροσθέτως, οι δημόσιες επενδύσεις έχουν «ψαλιδιστεί» σημαντικά.

3.6.4 Πώς θα συγκεντρωθούν τα 30 δισ. ευρώ έως το 2013

Τα μέτρα ύψους 30 δισ. ευρώ χωρίζονται στην εξοικονόμηση δαπανών κατά περίπου 16 δισ. ευρώ και στην αύξηση των εσόδων κατά περίπου 14 δισ. ευρώ.

3.6.5 Τι θα γίνει στον δημόσιο τομέα

Οι μειώσεις των μισθών είναι δραστικές και πρωτοφανείς για τα ελληνικά δεδομένα. Τα επιδόματα Πάσχα, καλοκαιριού και Χριστουγέννων έχουν ήδη αντικατασταθεί με ένα επίδομα της τάξης των 1.000 ευρώ ετησίως και μόνον γι' αυτούς που έχουν μηνιαίο εισόδημα έως 2.917 ευρώ. Αυτό θα ισχύει και για τα επόμενα τρία χρόνια τουλάχιστον. Δεν θα δοθεί καμία αύξηση, ενώ τα υπόλοιπα επιδόματα φέτος περικόπτονται κατά 20%. Κάτι που αναμένεται να συνεχιστεί και τα επόμενα χρόνια⁵¹.

⁵¹ Κώστας Τσαχάκης Το Έθνος 12/6/2010

3.6.6 Θα υπάρξουν και απολύσεις

Το θέμα αυτό έχει μείνει «ανοιχτό». Στο Μνημόνιο, η κυβέρνηση δεσμεύεται ότι από το 2012 θα προχωρήσει σε «μείωση της απασχόλησης στον δημόσιο τομέα, επιπροσθέτως του κανόνα της μιας πρόσληψης ανά πέντε συνταξιοδοτήσεις». Επίσης, το 2012 θα περικόψει και το επίδομα ανεργίας στα επίπεδα των «ελάχιστων μέσων διαβίωσης»⁵².

3.6.7 Τι αλλάζει για τους συνταξιούχους

Οι συνταξιούχοι με μεικτή σύνταξη έως 2.433 ευρώ θα λάβουν 800 ευρώ ετησίως ως δώρο Πάσχα, καλοκαιριού και Χριστουγέννων. Όσοι βρίσκονται κάτω από το 60ό έτος ηλικίας δεν θα λάβουν κανένα δώρο. Εξαιρούνται οι στρατιωτικοί που αποστρατεύθηκαν πριν συμπληρώσουν το 60ό έτος της ηλικίας τους, όσοι συνταξιοδοτήθηκαν πριν συμπληρώσουν το 60ό έτος λόγω αναπηρίας, όσοι ασφαλιζόνταν με βαρέα και ανθυγιεινά, όσοι δούλευαν σε οικοδομές και οι συνταξιούχοι του ΟΓΑ. Παράλληλα, θα επιβληθεί πάγωμα των αυξήσεων στις συντάξεις, ενώ θα μειωθούν και οι υψηλότερες συντάξεις (Λογαριασμός Αλληλεγγύης Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης - ΛΑΦΚΑ)⁵³.

3.6.8 Τι αλλάζει στους μισθούς του ιδιωτικού τομέα

Δεν προβλέπεται η αλλαγή του καθεστώτος αναφορικά με τον 13ο και τον 14ο μισθό των εργαζομένων στον ιδιωτικό τομέα. Ωστόσο, θα είναι σαρωτικές οι αλλαγές στις εργασιακές σχέσεις, κάτι το οποίο αναμένεται να φέρει χαμηλότερα ημερομίσθια, απελευθέρωση των απολύσεων, κατάργηση της Εθνικής Γενικής

⁵² ο.π.

⁵³ Των Ιωαννας Μανδρου - Κωνσταντίνου Ζουλα, (2010), Το Μνημόνιο αντιμέτωπο με Σύνταγμα, Δικαιοσύνη, Καθημερινή, 4 Ιουλίου.

Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας κλπ. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι οι συνέπειες για τους εργαζομένους στον ιδιωτικό τομέα θα είναι μεγαλύτερες απ' ό, τι για τους δημοσίους υπαλλήλους⁵⁴.

⁵⁴ Ναυτεμπορική, (2010), *Τριετές πάγωμα μισθών στον ιδιωτικό τομέα*, 28 Ιουνίου www.naftemporiki.gr/news/rssredir.asp?id

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Αναμφίβολα, οι συνέπειες της κρίσης είναι πολλές σε αριθμό και επιδρούν σε κάθε έκφραση της κοινωνικής και της ατομικής ζωής των Ελλήνων. Εάν όμως προσπαθούσαμε να ομαδοποιήσουμε τις συνέπειες αυτές, τότε θα τις συνοψίζαμε στις ακόλουθες κατηγορίες:

1. Μείωση της Ιδιωτικής Κατανάλωσης
2. Πτώση Α.Ε.Π.
3. Αύξηση Ανεργίας
4. Λουκέτο σε επιχειρήσεις
5. Ακάλυπτες Επιταγές
6. Μειωμένες Κοινωνικές Δαπάνες

4.1 Επίδραση της Κρίσης στην Ιδιωτική Κατανάλωση

Ισχυρή πτώση της ιδιωτικής κατανάλωσης παρατηρείται τους τελευταίους μήνες στην ελληνική αγορά, απειλώντας να τινάξει στον αέρα τους στόχους της κυβέρνησης για αύξηση των εσόδων και εντείνοντας τις ανησυχίες των τραπεζιτών για το πού θα εκτιναχτούν τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Με το ξέσπασμα της δημοσιονομικής κρίσης οι καταναλωτές άρχισαν να σφίγγουν το ζωνάρι περιορίζοντας αρχικά τις ελαστικές δαπάνες τους και εν συνεχεία ακόμη και αυτές που θεωρούνταν, επί χρόνια, «ανελαστικές». Τα πρώτα δείγματα της συγκράτησης στην κατανάλωση φάνηκαν στην εορταστική κίνηση

του Δεκεμβρίου, η οποία ήταν πεσμένη σε σύγκριση με αυτήν του επεισοδιακού Δεκεμβρίου του 2008.

Στο α' τρίμηνο η κατάσταση επιδεινώθηκε. Παρά το γεγονός ότι φέτος συνέπεσαν, στο διάστημα Ιανουαρίου - Μαρτίου, η περίοδος των εκπτώσεων και του Πάσχα, οι πωλήσεις του συνόλου, σχεδόν, των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην ελληνική αγορά μειώθηκαν, σε σύγκριση με το περυσινό αντίστοιχο τρίμηνο, το οποίο ήταν «ισχνό» λόγω του ξεστοκαρίσματος. Οι οικονομολόγοι της Alpha Bank⁵⁵ εκτιμούν ότι η πτώση της ιδιωτικής κατανάλωσης το 2010, αναμένεται να διαμορφωθεί στο επίπεδο του 3%. Ενώ τον Απρίλιο καταγράφηκε πτώση των λιανικών πωλήσεων κατά 5,6%, στο τετράμηνο παρέμεινε θετικός ο δείκτης στο 2,8% έναντι πτώσης του κατά 10,2% στο πρώτο τετράμηνο του 2009

Οι καταναλωτές στράφηκαν περισσότερο σε προϊόντα με ανταγωνιστικές τιμές, με αποτέλεσμα εταιρίες με αντίστοιχο concept να δουν τις πωλήσεις τους να αυξάνονται (Jumbo, ΙΚΕΑ) ή να πλησιάζουν αυτές του περυσινού διαστήματος (Sprider)⁵⁶.

Οι διοικήσεις εισηγμένων (Φουρλής, Sprider) εκτίμησαν ότι το β' τρίμηνο θα είναι πολύ πιο δύσκολο καθώς η κατανάλωση υποχωρεί συνολικά στην αγορά ένδυσης - υπόδησης κατά 20% - 30%. Στα ηλεκτρικά οι πωλήσεις κλιματιστικών είναι σημαντικά πεσμένες σε σχέση με πέρυσι, μείωση που δεν αντισταθμίζεται από τη μικρή άνοδο στις πωλήσεις συστημάτων εικόνας και ήχου εν όψει Μουντιάλ.

Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΣΕΕ, η οποία εκπροσωπεί μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις του εμπορίου, στην ένδυση και στην υπόδηση οι πωλήσεις υποχωρούν έως και 50%, ενώ έπιπλα και οικιακός εξοπλισμός παρουσιάζουν πτώση κατά 30%. Επίσης βιβλία, εφημερίδες και γραφική ύλη καταγράφουν

⁵⁵ Η Ναυτεμπορική, Παρασκευή, 2 Ιουλίου 2010 *Alpha Bank: Υπολογίζουν σε 3% την πτώση της ιδιωτικής κατανάλωσης*

⁵⁶ Κούτρας, Π., Κίτσιος, Χρ., (2010),

<http://www.euro2day.gr/news/economy/124/articles/587633/Article.aspx> *Επικίνδυνη «βουτιά» στην κατανάλωση*, 10 Ιουνίου.

υποχώρηση 30%, ενώ άλλοι μικροί εμπορικοί κλάδοι (από ανθοπωλεία έως pet shops) παρουσιάζουν μείωση έως και 70%⁵⁷.

Χαρακτηριστικό των περικοπών που παρατηρούνται στην ιδιωτική κατανάλωση είναι ότι περιορίζονται ακόμη και έξοδα τα οποία, μερικούς μήνες πριν, θεωρούνταν ανελαστικά. Σύμφωνα με τα στοιχεία των διυλιστηρίων, η αγορά της βενζίνης συρρικνώθηκε κατά 11,5% σε όγκο πωλήσεων το α' τρίμηνο, πριν καν δηλαδή επέλθουν οι μεγάλες αυξήσεις στον ειδικό φόρο καυσίμων, που εκτίναξαν την τιμή της.

Τον Απρίλιο η μείωση στην κατανάλωση βενζίνης άγγιξε, σύμφωνα με πληροφορίες, το 20%, ενώ οι βενζινοπώλες κάνουν λόγο και για «βουτιά» της τάξης του 30%. Τα στοιχεία επιβεβαιώνονται και από τη μείωση των διελεύσεων κατά 7% με 8% από τα διόδια εθνικών οδών και ιδιωτικών αυτοκινητοδρόμων⁵⁸.

Στη λιανική των τροφίμων παρατηρείται, σύμφωνα με το ρεπορτάζ, πτώση της κατανάλωσης κατά 3,5% με 4%, με περιορισμό του μέσου καλαθιού αγορών στα super markets και στροφή των καταναλωτών σε προϊόντα που είναι σε προσφορά ή σε προϊόντα ιδιωτικής ετικέτας.

1. **Πετρέλαιο θέρμανσης:** Θέμα εγείρουν οι βενζινοπώλες και σε σχέση με το πετρέλαιο θέρμανσης. Η Ομοσπονδία, όπως τονίστηκε, αποφάσισε από τις 15 Οκτωβρίου 2009 να μη διαθέτουν οι πρατηριούχοι το εν λόγω καύσιμο στη μειωμένη τιμή, διότι «αδυνατούν να πιστώνουν το κράτος για ένα τρίμηνο, το οποίο έγινε 15ήμερο ή και περισσότερο». Η ΟΒΕ έχει ήδη ζητήσει από το υπουργείο Οικονομικών «να παύσει η παρακράτηση του ΕΦΚ από τους βενζινοπώλες και το κράτος να βρει άλλο τρόπο άσκησης κοινωνικής πολιτικής έναντι των καταναλωτών. Οι βενζινοπώλες

⁵⁷ Χρηματιστήριο Ημερίσια Ηλεκτρονική οικονομική εφημερίδα 18/6/2010 Σε ελεύθερη πτώση η κατανάλωση

⁵⁸ Θανάση Ηλιοδρομίτη v2.imerisia.gr Πτώση 30% στην κατανάλωση βενζίνης

δεν είναι διατεθειμένοι να επιβαρύνονται με το κόστος του ΕΦΚ και τις παλινδρομήσεις της κυβέρνησης που καθυστερεί τις επιστροφές του⁵⁹.

2. **Παγωμένη παραμένει η οικοδομή:** Οι κατασκευαστές δεν προχωρούν στην έκδοση νέων αδειών, αφού παραμένουν ακόμη απούλητα περισσότερα από 150.000 νεόδμητα διαμερίσματα. Σύμφωνα με στοιχεία που έδωσε στη δημοσιότητα η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία, κατά την περίοδο Ιανουαρίου Οκτωβρίου 2008 το μέγεθος της συνολικής οικοδομικής δραστηριότητας (ιδιωτικής- δημόσιας) στο σύνολο της χώρας, μετρούμενο με βάση τις εκδοθείσες οικοδομικές άδειες, ανήλθε σε 55.003 οικοδομικές άδειες, που αντιστοιχούν σε 14.232.000 τετραγωνικά μέτρα επιφάνειας και 55.172.000 κυβικά μέτρα όγκου, έναντι 65.267 οικοδομικών αδειών που εκδόθηκαν κατά την αντίστοιχη περίοδο του 2007. Παρατηρήθηκε, δηλαδή, μείωση 15,7% στον αριθμό των οικοδομικών αδειών, 16,9% στην επιφάνεια και 16% στον όγκο⁶⁰.

Οι πωλήσεις τσιμέντου μειώθηκαν για ένατο συνεχόμενο τρίμηνο κατά περίπου 10% στην εγχώρια αγορά, όπως συνάγεται από τα νούμερα της Τιτάν, ενώ ακόμη μεγαλύτερη ήταν η μείωση στις πωλήσεις ξυλείας, μπετόβεργας χρωμάτων, συστημάτων αλουμινίου, πλαστικών σωλήνων και άλλων οικοδομικών υλικών παρά τον ήπιο κλιματικά χειμώνα που ευνοούσε οικοδομικές εργασίες⁶¹.

Η παραγωγή κεραμοποιίας μειώθηκε κατά 30% σύμφωνα με εκτιμήσεις εταιριών κατά το τελευταίο πεντάμηνο, οι πωλήσεις σωλήνων για ύδρευση - αποχέτευση κατά 30% με 40% και οι πωλήσεις έτοιμου σκυροδέματος πάνω από 20%.

Η επί τρία συνεχόμενα έτη μείωση της ζήτησης στα επαγγελματικά ακίνητα, η πτώση των πωλήσεων και τα λουκέτα έχουν ως αποτέλεσμα να

⁵⁹ της Χριστίνας Καραμανίδου *Μειώνουν στο ελάχιστο τις δαπάνες για θέρμανση οι βορειοελλαδίτες*, <http://www.voria.gr/details.php?id=7352>

⁶⁰ Κ. Σιωμόπουλος, 13 Ιανουαρίου 2009 *Σε κάθετη πτώση η οικοδομή Το Βήμα*

⁶¹ <http://www.euro2day.gr/news/economy/124/articles/587633/Article.aspx> *Επικίνδونه «βουτιά» στην κατανάλωση*, των Π. Κούτρα- Χρ. Κίτσιου 10/06/10

αναπροσαρμόζονται για πρώτη φορά την τελευταία δεκαετία βίαια οι τιμές των ενοικίων προς τα κάτω. Το σύνολο σχεδόν των επιχειρήσεων λιανικής επαναδιαπραγματεύεται συμβάσεις ενοικίων, ενώ ο αυξανόμενος αριθμός ξενοίκιαστων ακινήτων εξαφανίζει τον «αέρα»⁶².

Στα επαγγελματικά ακίνητα εμφανίζεται το πρώτο δείγμα αποπληθωρισμού εξαιτίας της υψηλής προσφοράς και της χαμηλής ζήτησης. Ακολουθεί η ιδιωτική κατοικία όπου επίσης οι τιμές των ενοικίων πιέζονται, με βραδύτερο όμως ρυθμό.

Η εντεινόμενη άπνοια στην οικοδομή, που αποτέλεσε επί χρόνια την ατμομηχανή της ανάπτυξης στην Ελλάδα, επηρεάζει και τον τομέα των υπηρεσιών καθώς δικηγόροι, συμβολαιογράφοι και άλλες κατηγορίες ελεύθερων επαγγελματιών βλέπουν τα έσοδά τους να μειώνονται.

3. Στροφή σε οικονομικότερες λύσεις από τα τηλέφωνα ως τις γεννήσεις:

Τα αποτελέσματα του ΟΤΕ έδειξαν επίσης τη στροφή των καταναλωτών σε οικονομικότερα πακέτα. Μέσα σε ένα τρίμηνο ο Οργανισμός έχασε περισσότερες από 120.000 PSTN και ISDN γραμμές και η διοίκησή του πνέει τα μένεα εναντίον της ΕΕΕΤ για την καθυστέρηση στην έγκριση των προσφορών ολοκληρωμένων λύσεων από πλευράς Οργανισμού.

Οικονομικότερες λύσεις αναζητούν οι καταναλωτές ακόμη και στις γεννήσεις. Από πέρυσι τον Σεπτέμβριο παρατηρείται σταδιακή στροφή προς τα δημόσια νοσοκομεία, αναγκάζοντας τις μαιευτικές κλινικές (Μητέρα, Ιασώ, Λητώ) να μειώσουν τις χρεώσεις δωματίων και να προσφέρουν οικονομικά πακέτα για όλο τον προγεννητικό έλεγχο και την επέμβαση τοκετού⁶³.

⁶² Οικονομίες από παντού κάνουν οι καταναλωτές | Ελευθεροτυπία 30 Μάιος 2010 Του Χ. Κίτσιου

⁶³ Προσφορές και από τα μαιευτήρια 30 Μαΐου 2010 Ελευθεροτυπία

4.1.1 Συνέπειες από την μείωση της ιδιωτικής Κατανάλωσης

Η σημαντική πτώση της ιδιωτικής κατανάλωσης απειλεί να εκτροχιάσει τους στόχους αύξησης των εσόδων του Προγράμματος Σταθερότητας. Παρά την αύξηση του συντελεστή στον Φ.Π.Α., τα έσοδα δεν βρίσκονται στα επίπεδα που θα ήθελε το υπουργείο Οικονομικών, γι' αυτό και επεξέτεινε το «πάγωμα» επιστροφής Φ.Π.Α. στις επιχειρήσεις ως τις 30 Σεπτεμβρίου.

Η οριακή αύξηση των εσόδων Φ.Π.Α. (0,3% στο πεντάμηνο) και οι αυξημένες ανάγκες των Ταμείων απειλούν να ανατρέψουν την προσπάθεια δημοσιονομικού ελέγχου. Μπορεί τα έσοδα στο 5μηνο να αυξήθηκαν 8,3%, ωστόσο υπολείπονται από τον στόχο κατά 617 εκατ. ευρώ. Αν μάλιστα συνυπολογιστεί και το ποσό του Φ.Π.Α. που παρακρατά το Δημόσιο από τις επιχειρήσεις, η υστέρηση ξεπερνά το ένα δισ. ευρώ. Οι δαπάνες μειώθηκαν κατά 10,5% (έναντι στόχου μείωσης 4,8%), ωστόσο τα ασφαλιστικά ταμεία θα χρειαστούν πρόσθετες πιστώσεις⁶⁴.

Έτσι, το υπουργείο Οικονομικών διατηρεί κοντά στους στόχους τα έσοδα του προϋπολογισμού, τα οποία,, παρουσιάζουν υστέρηση περίπου 800 εκατ. ευρώ στο τετράμηνο Ιανουαρίου - Απριλίου αν δεν ληφθούν υπ' όψιν οι επιστροφές φόρου. Με δεδομένο όμως ότι οι επιστροφές είναι μειωμένες κατά 26,7% στο τετράμηνο, η υστέρηση των καθαρών εσόδων περιορίζεται σε λιγότερο από 300 εκατ. ευρώ.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσιοποιήθηκαν, τα έσοδα του προϋπολογισμού στο πεντάμηνο αυξήθηκαν μεν 8,3% σε σχέση με το προηγούμενο έτος, ωστόσο υπολείπονται από τον στόχο που έχει τεθεί κατά ένα δισ. ευρώ (απόκλιση 617 εκατ. ευρώ συν το ΦΠΑ που παρακρατά το ελληνικό Δημόσιο από τις επιχειρήσεις).

⁶⁴ Εκτός στόχων δαπάνες Ταμείων και έσοδα ΦΠΑ 22/6/2010 Καθημερινή

Οι εισπράξεις από τον ΦΠΑ κινούνται στα περσινά επίπεδα όπου η φοροδιαφυγή οργιάζει. Συγκεκριμένα στο πεντάμηνο έχουν εισπραχθεί περί τα 7,14 δισ. ευρώ έναντι 7,08 δισ. ευρώ το αντίστοιχο διάστημα του 2009. Τα έσοδα από τον ΦΠΑ παρουσιάζουν αύξηση 0,3% στο πεντάμηνο, ενώ τον Μάιο αυξήθηκαν κατά 3,3%. Σημειώνεται ότι ο ετήσιος στόχος στον προϋπολογισμό προβλέπει αύξηση των εσόδων από τον ΦΠΑ της τάξεως του 14,5%⁶⁵.

Η σημαντική μείωση της ιδιωτικής κατανάλωσης προβληματίζει και τους τραπεζίτες, καθώς απειλεί το πιο προβληματικό στην τρέχουσα συγκυρία χαρτοφυλάκιο χορηγήσεών τους, δηλαδή αυτό των δανείων προς μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Ο ρυθμός δημιουργίας νέων δανείων σε καθυστέρηση στην κατηγορία των μικρομεσαίων τρέχει με περίπου 15% και υπάρχουν φόβοι ότι αν δεν αναθερμανθεί η κατανάλωση θα αυξηθεί περαιτέρω.

Στον αντίποδα, ο ρυθμός δημιουργίας επισφαλών δανείων στα καταναλωτικά έχει σταθεροποιηθεί ή και κινείται επιβραδυνόμενος με ενίσχυση της τάσης των αποπληρωμών από τους καλούς πελάτες τους τελευταίους μήνες.

4.2 Πτώση του Α.Ε.Π.

Η πτώση του πραγματικού ΑΕΠ το 2010 αναμένεται στο -3% το 2010, με πτώση της δημόσιας κατανάλωσης κατά -10,5%, με πτώση των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου κατά -7,5% και των αποθεμάτων κατά -42%, με αύξηση των εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών κατά 1,5% και με πτώση των εισαγωγών αγαθών και υπηρεσιών κατά -6,5%. Όσον αφορά την αύξηση του ονομαστικού ΑΕΠ εκτιμάται τώρα στο 0,8% (από 0,6% στο πρώτο τρίμηνο του 2010), λόγω αύξησης του αποπληθωριστή του ΑΕΠ κατά 3,8% (3,2% στο πρώτο τρίμηνο του 10) τον Απρίλιο του 2010⁶⁶.

⁶⁵ Εκτός στόχου τα έσοδα στο 5μηνο, ξέφυγαν οι δαπάνες των Ταμείων, Του Προκόπη Χατζηνικολαου, 22/6/2010 Καθημερινή

⁶⁶ Η πτώση του ΑΕΠ το 2010 αναμένεται στο -3% 10/06/10 ΕΞΠΡΕΣ

Συγκεκριμένα πτώση 2,3% σημείωσε το ΑΕΠ το πρώτο τρίμηνο του 2010 σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2009, ενώ συγκριτικά με το τέταρτο τρίμηνο του 2009 συρρικνώθηκε κατά 0,8%, σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσιοποίησε η Ελληνική Στατιστική Αρχή.

Αντίστοιχες ήταν και οι εκτιμήσεις της Eurostat για την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας⁶⁷. Η μείωση του ελληνικού Α.Ε.Π. ήταν μικρότερη από τις εκτιμήσεις των οικονομολόγων, οι οποίοι ανέμεναν συρρίκνωση 2,7% σε ετήσια βάση και 1,4% σε τριμηνιαία βάση.

Στις προβλέψεις του για την ανάπτυξη, οι οποίες περιλαμβάνονται σε μελέτη που συνοδεύει το μνημόνιο συνεργασίας με την ελληνική κυβέρνηση, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο υιοθετεί απολύτως τις προβλέψεις του Υπουργείου Οικονομικών που προβλέπουν ύφεση στο 4% του Α.Ε.Π. για φέτος, 2,6% το 2011, θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης της οικονομίας στο 1,1% του Α.Ε.Π. το 2012, 2,1% το 2013 και 2014 και 2,7% το 2015. Βασίζει όμως την πρόβλεψή του σε πολύ χαμηλά επίπεδα πληθωρισμού ο οποίος το 2010 αναμένεται να φτάσει στο 1,9%, το 2011 θα περάσει σε αποπληθωρισμό κατά 0,4% για να επανακάμψει σε θετικό πρόσημο το 2012 με πληθωρισμό 1,1%, το 2013 με 0,7%, το 2014 με 0,9% και το 2015 με πληθωρισμό στο 1%⁶⁸.

Με τα δεδομένα αυτά το Δ.Ν.Τ. βλέπει μείωση του κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. κατά 4,2% φέτος και 2,7% το 2011 και αύξηση κατά 1% το 2012, 2,1% το 2013, 2% το 2014 και 2,6% το 2015⁶⁹.

4.3 Αύξηση της Ανεργίας

Σημαντική αύξηση της ανεργίας στη χώρα μας προβλέπει η ετήσια έκθεση για την απασχόληση του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ),

⁶⁷ Πτώση του ΑΕΠ κατά 2,3% στην Ελλάδα. Αύξηση στην Ε.Ε. Hellenic Business 12.05.2010

⁶⁸ Hellenic Business Πτώση του ΑΕΠ κατά 2,3% στην Ελλάδα. Αύξηση στην ΕΕ 12.05.2010

⁶⁹ ο.π.

την οποία παρουσίασε ο Γενικός Γραμματέας του Οργανισμού Άνχελ Γκουρία. Προβλέπει αύξηση της ανεργίας στην Ελλάδα στο 12,1% φέτος και στο 14,3% το 2011 από 9,5% το 2009⁷⁰.

Στην έκθεση σημειώνεται ακόμη ότι η ανεργία στις χώρες του ΟΟΣΑ ενδεχομένως κορυφώθηκε τον περασμένο Μάιο, όταν έφθασε το 8,6%. Ο κ. Γκουρία τόνισε όμως πως «παρά τις ενδείξεις ανάκαμψης στις περισσότερες χώρες, παραμένει ο κίνδυνος ότι εκατομμύρια ανθρώπων θα μείνουν εκτός της αγοράς εργασίας».

Σημείωσε ότι η ταυτόχρονη μείωση της ανεργίας και των δημοσιονομικών ελλειμμάτων είναι μία δύσκολη πρόκληση, προσθέτοντας ότι αυτή η πρόκληση πρέπει να αντιμετωπισθεί κατά προτεραιότητα από τις κυβερνήσεις με μια σαφή στρατηγική, καθώς τα σημερινά επίπεδα ανεργίας δεν είναι αποδεκτά.

Η ανεργία στην Ελλάδα αυξήθηκε από 8% τον Δεκέμβριο του 2007 στο 10,2% τον Δεκέμβριο του 2009, σημειώνοντας μία άνοδο κατά 2,2%. Στην περιοχή του ΟΟΣΑ, η ανεργία αυξήθηκε από 5,8% κατά μέσο όρο τον Δεκέμβριο του 2007 σε 8,7% το Μάρτιο του 2010, σημειώνοντας άνοδο κατά 2,9% (για την Ελλάδα δεν αναφέρονται μηνιαία στοιχεία μετά τον Δεκέμβριο του 2009).

Ο δείκτης ανεργίας αυξάνεται για όλες τις χώρες σημαντικά, αν υπολογισθούν και οι υποαπασχολούμενοι και όσοι δεν αναζητούν εργασία. Για την Ελλάδα, η ανεργία με βάση τον ευρύτερο αυτό δείκτη υπολογίζεται από τον ΟΟΣΑ στο 15,1% το τελευταίο τρίμηνο του 2009 έναντι 16% για 27 από τις χώρες του ΟΟΣΑ.

Η απασχόληση στην Ελλάδα προβλέπεται ότι θα μειωθεί κατά 2,8% εφέτος και κατά 2,5% το 2011, ενώ μειώθηκε 1,1% το 2009. Στον ΟΟΣΑ προβλέπεται αύξηση 0,2% το 2010 και 1% το 2011 μετά από μείωση κατά 1,8% πέρυσι.⁷¹

⁷⁰ Αύξηση ανεργίας προβλέπει ο ΟΟΣΑ 15/7/2010 Έθνος

⁷¹ Αύξηση ανεργίας στην Ελλάδα στο 14,3% το 2011 βλέπει ο ΟΟΣΑ, 07/07/10 ΕΞΙΠΡΕΣ

Η επιδείνωση της κατάστασης στον τομέα της απασχόλησης συνδέεται με τη μείωση του ΑΕΠ στην Ελλάδα, η οποία εκτιμάται στο 3,7% το 2010 και στο 2,5% το 2011.

Οι πραγματικές αμοιβές, αφού αφαιρεθεί ο πληθωρισμός, των εργαζομένων στον ιδιωτικό τομέα της ελληνικής οικονομίας, αυξήθηκαν κατά μέσο όρο 2,8% πέρυσι, αλλά προβλέπεται να μειωθούν φέτος κατά 3,3% και το 2011 κατά 0,8%. Στις ευρωπαϊκές χώρες του ΟΟΣΑ, οι μέσες πραγματικές αμοιβές αυξήθηκαν 1% το 2009 και προβλέπεται να υποχωρήσουν φέτος κατά 0,3% για να αυξηθούν και πάλι το 2011 κατά 0,5%.⁷²

Η παραγωγικότητα της εργασίας υποχώρησε στην Ελλάδα 0,9% το 2009 και εκτιμάται ότι θα υποχωρήσει περαιτέρω κατά 1% φέτος για να μείνει σταθερή το 2011⁷³. Στις ευρωπαϊκές χώρες του ΟΟΣΑ, η μείωση της παραγωγικότητας το 2009 έφτασε το 2,5% ενώ για φέτος και το 2011 προβλέπεται αύξηση κατά 2% και 1,8%, αντίστοιχα.

Η έκθεση καλεί τις κυβερνήσεις να δώσουν κίνητρα για τη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης, ιδιαίτερα για τα άτομα που έχουν τη μεγαλύτερη ανάγκη, δηλαδή τους νέους και τους μακροχρόνια άνεργους. Παράλληλα, υπογραμμίζεται ότι οι κυβερνήσεις θα πρέπει να αποφύγουν, λόγω της ανάγκης μείωσης των ελλειμμάτων, τον πειρασμό να περικόψουν τα επιδόματα ανεργίας και να μειώσουν τους πόρους για τη εκ νέου προώθηση στην αγορά εργασίας των ανέργων.

Το ποσοστό των ανέργων στην Ελλάδα αυξήθηκε τον Απρίλιο φέτος στο 11,9% από 9,4% τον αντίστοιχο μήνα πέρυσι σύμφωνα με στοιχεία που έδωσε σήμερα στη δημοσιότητα η Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ). Το Μάρτιο φέτος η ανεργία βρέθηκε στο 11,6% σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ. Το σύνολο των απασχολούμενων τον Απρίλιο ανήλθε σε 4.412.946 άτομα ενώ οι άνεργοι

⁷² 26 Μαΐου 2010 ΟΟΣΑ: Ύφεση 3,7% και αύξηση της ανεργίας στο 14,3% προβλέπει για την Ελλάδα Τα Νέα

⁷³ www.capital.gr 10/3/2010

έφτασαν τα 596.979 άτομα. Σε σύγκριση με τον περσινό Απρίλιο, οι απασχολούμενοι μειώθηκαν κατά 69.318 άτομα^{74 75}.

4.4 Λουκέτο σε Επιχειρήσεις

SOS για το μέλλον της βιοτεχνικής επιχειρηματικότητας εκπέμπει η διοίκηση του Βιοτεχνικού Επιμελητηρίου Αθήνας με ανακοίνωση, στην οποία αναφέρει ότι σύμφωνα με τα στοιχεία από το μητρώο του ΒΕΑ κατά το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Ιουνίου 2010 ιδρύθηκαν 789 επιχειρήσεις ενώ διεκόπη η λειτουργία σχεδόν διπλάσιου αριθμού επιχειρήσεων (1.448).

«Είναι απαραίτητο να συγκρατηθεί αυτή η καθοδική πορεία, γιατί η συρρίκνωση του δυναμικού της Ελληνικής Βιοτεχνίας θα έχει σοβαρές συνέπειες για την οικονομία και την κοινωνία, που θα φανούν πολλαπλασιαστικά και διαχρονικά» αναφέρει το επιμελητήριο⁷⁶. Το ΒΕΑ καταλήγει ότι χρειάζονται άμεσα μέτρα ενίσχυσης της αγοράς και της πραγματικής οικονομίας και στήριξης της βιοτεχνικής επιχείρησης.

Σύμφωνα με τα στοιχεία έρευνας που παρουσιάζει η εφημερίδα "Τα Νέα" 60.000 επιχειρήσεις αναμένεται να κατεβάσουν ρολά μέχρι το τέλος του έτους και περισσότεροι από 110.000 εργαζόμενοι να χάσουν την δουλειά τους. Ήδη περισσότερες από 16.000 επιχειρήσεις έχουν βάλει λουκέτο, ενώ η κατάσταση στην αγορά είναι απελπιστική⁷⁷.

Σύμφωνα με στοιχεία του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου της Αθήνας, εκτός από την οικονομική κρίση, τη μείωση των πωλήσεων αλλά και την αδυναμία χρηματοδότησης από τις τράπεζες, προβλήματα στην επιβίωση των επιχειρήσεων δημιουργεί και η φορολογική πολιτική της κυβέρνησης.

⁷⁴ www.inews.gr 15/7/2010

⁷⁵ *Αύξηση της ανεργίας στο 11,9%* Ναυτεμπορική 15/7/2010

⁷⁶ www.zougla.gr Έβαλαν «λουκέτο» 1.448 επιχειρήσεις, 12 Ιουλίου 2010

⁷⁷ Δραματική η κατάσταση στην αγορά 13/07/2010 www.thebest.gr

Όπως προκύπτει από στοιχεία έρευνας, μία στις 4 επιχειρήσεις- μέλη του ΕΒΕΑ δηλώνει ότι εξετάζει το ενδεχόμενο μεταφοράς της έδρας της σε άλλη χώρα με χαμηλότερο φορολογικό συντέλεση, ενώ μία στις 2 επιχειρήσεις προβλέπει ότι θα βάλει λουκέτο αν δεν αλλάξει η οικονομική κατάσταση το επόμενο 12μηνο⁷⁸.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε από το Κέντρο Μελετών του ΕΒΕΑ με ερωτηματολόγιο μέσω Διαδικτύου, στο οποίο απάντησαν 1.592 επιχειρήσεις όλων των μορφών (Α.Ε., ΕΠΕ, Ο.Ε., Ε.Ε., ατομικές επιχειρήσεις). Σύμφωνα με τις απαντήσεις των συμμετεχόντων, περισσότερο από το 90% των επιχειρήσεων θεωρεί ότι η ασκούμενη φορολογική πολιτική επιβαρύνει τις οικονομικές τους επιδόσεις επηρεάζοντας σημαντικά τα κέρδη και τις πωλήσεις τους ενώ περισσότερες από 8 στις 10 αντιμετωπίζουν πτώση τζίρου⁷⁹.

Η ύφεση στην οποία έχει μπει η ελληνική οικονομία την τελευταία διετία έχει προκαλέσει αιμορραγία στην αγορά. Η κάμψη των πωλήσεων αλλά και η έλλειψη ρευστότητας έχει οδηγήσει περισσότερες από 60.000 επιχειρήσεις σε απόγνωση καθώς ζουν καθημερινά με τον φόβο της διακοπής των εργασιών τους αφού αδυνατούν να πληρώσουν τις υποχρεώσεις τους καθυστερώντας εκτός από τα δάνεια και επιταγές ακόμα και τις υποχρεώσεις τους προς τα ασφαλιστικά ταμεία και την Εφορία.

Σύμφωνα με τα στοιχεία των πρώτων ισολογισμών από 1.082 επιχειρήσεις (Α.Ε. και ΕΠΕ), προκύπτει ότι ο κύκλος εργασιών το 2009 έπεσε κατά 6,19% και συγκεκριμένα στα 20,5 δισ. ευρώ από 21,9 δισ. ευρώ, ενώ το κέρδος προ φόρου εισοδήματος μειώθηκε κατά 35,15% στα 502,2 εκατ. ευρώ έναντι 774,3 εκατ. ευρώ. Ανησυχητική αύξηση σημείωσαν οι καθυστερήσεις στην πληρωμή υποχρεώσεων. Ο μέσος όρος είσπραξης απαιτήσεων ανέβηκε στις 113 από 101

⁷⁸ Ο.π.

⁷⁹ Ο.π.

μέρες, ενώ ο μέσος όρος εξόφλησης των προμηθευτών αυξήθηκε στις 88 από 82 μέρες.⁸⁰

4.4.1 Αναστολή επιστροφής ΦΠΑ σε Επιχειρήσεις

Παράλληλα αναστέλλεται εκ νέου την επιστροφή του ΦΠΑ για τουλάχιστον τέσσερις μήνες, σύμφωνα με απόφαση του υπουργείου Οικονομικών. Η διαπίστωση ότι τα έσοδα του κράτους παραμένουν στην κόψη του ξυραφιού και οι εισπράξεις ΦΠΑ υπολείπονται του στόχου που έχει τεθεί στον προϋπολογισμό, οδηγεί σε αναστολή της επιστροφής.

Η απόφαση αυτή προκαλεί μεγάλο πρόβλημα σε χιλιάδες επιχειρήσεις, αφού είναι η δεύτερη συνεχόμενη αναστολή επιστροφής του ΦΠΑ, με αποτέλεσμα να κινδυνεύουν με λουκέτο.

Ο υπουργός Οικονομικών κ. Γ. Παπακωνσταντίνου έδωσε στη δημοσιότητα απόφαση με την οποία παρατείνεται ως τις 30 Σεπτεμβρίου 2010 το μέτρο της μη επιστροφής ΦΠΑ σε επιχειρήσεις και επαγγελματίες αν δεν προηγηθεί προσωρινός ή τακτικός έλεγχος⁸¹.

Τον περασμένο Μάρτιο είχε εκδοθεί απόφαση από το υπουργείο Οικονομικών η οποία προέβλεπε ότι ως τις 31 Μαΐου δεν θα πραγματοποιείται καμία επιστροφή φόρου χωρίς προηγούμενο προσωρινό ή τακτικό έλεγχο με σκοπό τη διασφάλιση των συμφερόντων του Δημοσίου και χωρίς καθυστέρηση επιστροφής του ΦΠΑ στους πραγματικούς δικαιούχους.

Με τη νέα απόφαση όμως η ημερομηνία αυτή μεταφέρεται στις 30 Σεπτεμβρίου 2010. Η απόφαση αυτή όμως, σύμφωνα με παράγοντες της αγοράς,

⁸⁰ Διπλάσιες οι επιχειρήσεις που κλείνουν απ' αυτές που ανοίγουν *Στοιχεία – σοκ του ΒΕΑ 12/07/2010 www.skai.gr*

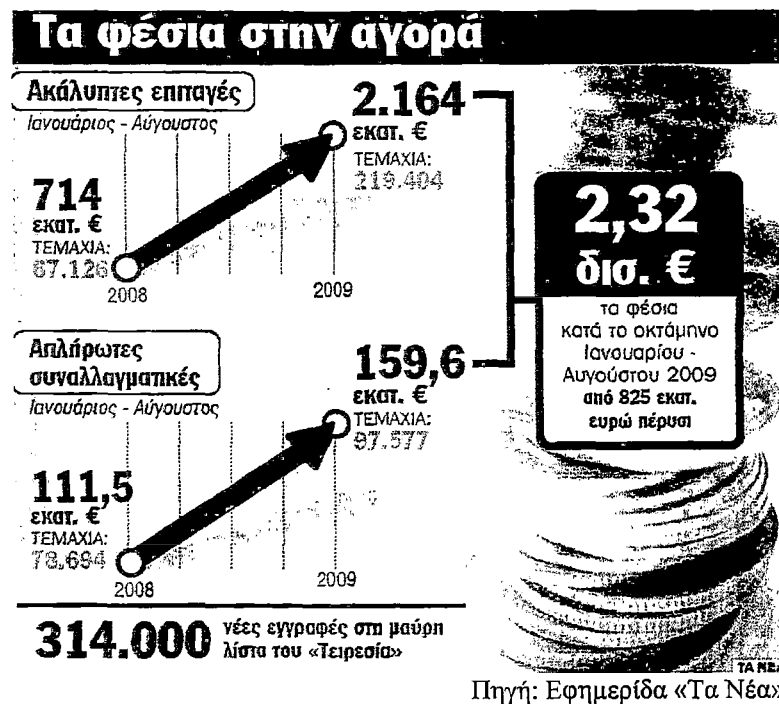
⁸¹ Αναστολή επιστροφής ΦΠΑ οδηγεί σε λουκέτο τις επιχειρήσεις Hellenic Business 01.06.2010

όχι μόνο δεν διευκολύνει τις επιχειρήσεις αλλά είναι βέβαιο ότι θα περάσουν αρκετοί μήνες ώσπου να εισπράξουν τις επιστροφές ΦΠΑ.

Με το προηγούμενο καθεστώς μια επιχείρηση όταν εμφάνιζε επιστροφή ΦΠΑ ελάμβανε χωρίς καμία καθυστέρηση το 90% του ποσού και το υπόλοιπο 10% μόλις γινόταν ο απαραίτητος φορολογικός έλεγχος. Τώρα το 90% γίνεται 0% και η επιχείρηση θα περνάει από φορολογικό έλεγχο.

Εν τω μεταξύ παράταση ως τα μέσα καλοκαιριού του 2010 έδωσε το υπουργείο Οικονομικών σε 827.000 ληξιπρόθεσμους οφειλέτες προκειμένου να ρυθμίσουν τα χρέη τους και να γλιτώσουν πρόστιμα και προσαυξήσεις σε ποσοστό ως και 80%. Επίσης, ως την ίδια ημερομηνία έχουν τη δυνατότητα να υποβάλουν φορολογικές δηλώσεις (εισοδήματα και ΦΠΑ) για προηγούμενα χρόνια χωρίς επιπλέον πρόστιμα.

4.5 Ακάλυπτες Επιταγές

Εικόνα 4.1. Αύξηση Ακάλυπτων Επιταγών και Συναλλαγματικών

4.5.1 2009

Σφίγγει ολοένα και περισσότερο ο κλοιός της πιστωτικής ασφυξίας γύρω από τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά, καθώς από τη μία έχουν εκτιναχθεί οι ακάλυπτες επιταγές και από την άλλη πολλαπλασιάζονται οι νέες εγγραφές στις λίστες του προγράμματος Τειρεσίας.

Συγκεκριμένα, σε σχεδόν τριπλάσια επίπεδα σε σχέση με πέρυσι εκτοξεύθηκαν τα «φέσια» στην αγορά, καθώς οι ακάλυπτες επιταγές και οι απλήρωτες συναλλαγματικές εκτινάχθηκαν στα 2,3 δισ. ευρώ τους πρώτους οκτώ μήνες του έτους έναντι 825 εκατ. το ίδιο διάστημα πέρυσι. Παράλληλα, την περίοδο Ιανουαρίου - Αυγούστου οι νέες εγγραφές στις μαύρες λίστες του Τειρεσία έφτασαν τις 317.000. Όπως αναφέρουν στελέχη της αγοράς, η μάστιγα των ακάλυπτων επιταγών αποτελεί αυτήν τη στιγμή μια βραδυφλεγή βόμβα στα θεμέλια της οικονομίας, η οποία- αν εκραγεί- μπορεί να προκαλέσει ντόμινο από λουκέτα σε μικρές αλλά και μεσαίες επιχειρήσεις και νέα αύξηση της ανεργίας⁸².

Την ίδια ώρα, ολοένα και περισσότερα νοικοκυριά, αλλά και επιχειρηματίες, παύουν να έχουν πρόσβαση στον τραπεζικό δανεισμό, γεγονός που σημαίνει ότι δεν μπορούν να αναχρηματοδοτήσουν παλιές οφειλές- σε στεγαστικά ή καταναλωτικά δάνεια- ή να έχουν κεφάλαιο κίνησης για τις επιχειρήσεις τους. Έτσι, ουσιαστικά οδηγούνται στην ασφυξία, με ότι αυτό συνεπάγεται για τα δάνεια «στο κόκκινο» και τους πλειστηριασμούς.

Μάλιστα, το τελευταίο διάστημα εκπρόσωποι του επιχειρηματικού κόσμου έχουν εκπέμψει επανειλημμένως σήμα κινδύνου για τα φέσια στην αγορά, ζητώντας από την Πολιτεία να λάβει μέτρα προκειμένου να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα, που- μήνα με τον μήνα- παίρνει ολοένα και πιο εφιαλτικές διαστάσεις.

Ενδεικτικό είναι ότι σύμφωνα με τα στοιχεία που ανακοίνωσε η Τειρεσίας

⁸² Δημήτρης Πεφάνης 16 Σεπτεμβρίου 2009 Τα Νέα

Α.Ε., τον Αύγουστο του 2009 τα ποσά των ακάλυπτων επιταγών έφτασαν τα 209,9 εκατ. ευρώ παρουσιάζοντας αύξηση κατά 114,84% σε σχέση τον Αύγουστο του 2008.

Το σύνολο των ακάλυπτων επιταγών για την περίοδο Ιανουαρίου - Αύγουστου 2009 διαμορφώθηκε στα 2,164 δισ. έναντι 714 εκατ. ευρώ την αντίστοιχη περυσινή περίοδο. Αντίστοιχα, από την αρχή του χρόνου οι απλήρωτες συναλλαγματικές έχουν φτάσει στο ποσό των 159,64 εκατ. ευρώ από 111,57 εκατ. που ήταν το ποσό το αντίστοιχο διάστημα πέρυσι. Είναι δηλαδή αυξημένες κατά 43,7% σε ετήσια βάση. Συνολικά, τον Αύγουστο το ύψος των απλήρωτων συναλλαγματικών διαμορφώθηκε σε 19,59 εκατ. ευρώ⁸³.

4.5.2 2010

Σύμφωνα με στοιχεία που έδωσε στην δημοσιότητα η εταιρία Τειρεσίας ΑΕ, οι ακάλυπτες επιταγές ανήλθαν σε 15.719 τεμάχια και σε 138,8 εκατ. ευρώ σε αξία τον Απρίλιο του 2010, παρουσιάζοντας αύξηση 4,79% σε τεμάχια και μείωση 7,94% σε αξία, σε σύγκριση με τον προηγούμενο μήνα του ίδιου έτους⁸⁴.

Σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα του 2009, οι ακάλυπτες επιταγές σε τεμάχια σημείωσαν μείωση 43,3% και σε αξία μείωση 48,8%. Το τετράμηνο (Ιανουάριος-Απρίλιος 2010) οι ακάλυπτες επιταγές σε τεμάχια ανήλθαν σε 52.423 και σε αξία σε 504,8 εκατ. ευρώ. Ειδικότερα, τον Ιανουάριο ανήλθαν σε αξία 176 εκατ. ευρώ, το δίμηνο Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου 2010 σε 215,1 εκατ. ευρώ εκατ. ευρώ, το τρίμηνο σε 366 εκατ. ευρώ, για να ανέλθουν στο τετράμηνο σε 504,8 εκατ. ευρώ.

⁸³ ο.π.

⁸⁴ www.bankingnews.gr Στα 504,8 εκατ. ευρώ οι ακάλυπτες επιταγές το τετράμηνο Ιανουαρίου-Απριλίου

Αναφορικά με τις απλήρωτες συναλλαγματικές τον Απρίλιο του 2010 ανήλθαν σε τεμάχια 10.145 και σε αξία σε 15,6 εκατ. ευρώ⁸⁵. Σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα του ίδιου έτους σημείωσαν μείωση 19,74% σε τεμάχια και μείωση 22% σε αξία. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Τειρεσίας ΑΕ, σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα του 2009 σημείωσαν μείωση 3,18% και σε αξία μείωση 0,44%. Το πρώτο τετράμηνο του έτους οι απλήρωτες συναλλαγματικές ανήλθαν σε τεμάχια σε 41.729 και σε αξία σε 71,1 εκατ. ευρώ⁸⁶.

4.6 Κοινωνικές Δαπάνες

Οι περικοπές δαπανών στο πλαίσιο του περιορισμού των κοινωνικών παροχών, στις οποίες έχουν προχωρήσει πολλές ευρωπαϊκές κυβερνήσεις, με στόχο να θέσουν υπό έλεγχο τα μεγάλα δημόσια ελλείμματά τους, έχουν μετρήσιμες επιπτώσεις στην υγεία και μπορεί να κοστίσουν μέχρι και ζωές πολιτών, σύμφωνα με μια νέα βρετανική επιστημονική έρευνα⁸⁷.

Οι ερευνητές του πανεπιστημίου της Οξφόρδης, υπό τον κοινωνιολόγο Ντέηβιντ Στάκλερ, παρουσίασαν σχετική μελέτη στο βρετανικό ιατρικό περιοδικό «British Medical Journal», στην οποία αναφέρουν ότι τα επίπεδα κοινωνικών παροχών (δαπανών) σχετίζονται στενά με αυξημένο κίνδυνο πρόωρου θανάτου, ιδίως από ασθένειες όπως η καρδιοπάθεια και ο αλκοολισμός.

Η ομάδα του Στάκλερ μελέτησε στοιχεία του ΟΟΣΑ για την εξέλιξη των κοινωνικών δαπανών, σε σύγκριση με τα προβλήματα υγείας και τους θανάτους σε 15 ευρωπαϊκές χώρες μεταξύ των ετών 1980 - 2005. Αναλύοντας τις διαχρονικές τάσεις, οι ερευνητές συμπέραναν ότι όταν οι δημόσιες κοινωνικές παροχές (δαπάνες) ήταν υψηλές, οι θάνατοι μειώνονταν, ενώ όταν οι δαπάνες περικόπτονταν, οι θάνατοι αυξάνονταν σημαντικά.

⁸⁵ Πάνω από 500 εκατ. ευρώ οι ακάλυπτες επιταγές στο πρώτο τετράμηνο του έτους 17 Μαΐου 2010 Το Βήμα

⁸⁶ Στα 504,8 εκατ. οι ακάλυπτες επιταγές το πρώτο τετράμηνο του 2010 17-05-10 Καθημερινή

⁸⁷ Ημερησία 25/6/2010

Η έρευνα υπολόγισε ότι, κατά προσέγγιση, για κάθε 80 ευρώ ανά άτομο που περικόπτονται από τις κοινωνικές δαπάνες του κράτους, οι θάνατοι που σχετίζονται με τον αλκοολισμό, αυξάνονται κατά 2,8% και οι θάνατοι από καρδιά κατά 1,2% περίπου⁸⁸.

«Η μελέτη αποκαλύπτει ότι οι απλοί άνθρωποι μπορεί να πληρώσουν το τελικό τίμημα για τις περικοπές του προϋπολογισμού, φθάνοντας ακόμα και στο σημείο να χάσουν τη ζωή τους», δήλωσε ο Στάκλερ. Οι θάνατοι από καρδιά είναι η κυριότερη αιτία θανάτου στην Ευρώπη και στις άλλες ανεπτυγμένες χώρες, ενώ οι ασθένειες λόγω αλκοολισμού ιεραρχούνται από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας στην όγδοη θέση στον κατάλογο με τις δέκα κυριότερες αιτίες θανάτου διεθνώς.

Προηγούμενες έρευνες έχουν δείξει ότι στις ανεπτυγμένες χώρες τα προβλήματα υγείας, τόσο λόγω καρδιάς όσο και λόγω αλκοολισμού, είναι πιο διαδεδομένα μεταξύ των φτωχότερων ανθρώπων.

Οι κοινωνικές δαπάνες στην Ελλάδα το 2005 ήταν 24,2% του ΑΕΠ, κάτω από το μέσο κοινοτικό όρο 27,2%. Σε μέση ετήσια βάση οι κατά κεφαλήν κοινωνικές δαπάνες στην Ελλάδα αυξήθηκαν την περίοδο 2000-2005 κατά 5,2% και στην Ευρώπη των «27» κατά 2,1%. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat, τα υψηλότερα ποσοστά του ΑΕΠ σε κοινωνικές δαπάνες το 2005 σημειώθηκαν στη Σουηδία με 32%, στη Γαλλία με 31,5% και στη Δανία με 30,1%. Τα χαμηλότερα ποσοστά στη Λετονία με 12,4%, στην Εσθονία με 12,5%, στη Λιθουανία με 13,2% και στη Ρουμανία με 14,2%⁸⁹.

Ειδική υστέρηση εμφανίζει ο τομέας της Παιδείας. Παρά τις προεκλογικές δεσμεύσεις για 1 δισεκατομμύριο ευρώ, επιπλέον, για την Παιδεία στις φετινές κρατικές δαπάνες, όχι μόνο δεν δόθηκαν ποτέ (ο προϋπολογισμός του υπουργείου Παιδείας ήταν αυξημένος μόλις κατά 200 εκατ. ευρώ σε σχέση με πέρσι), αλλά αφαιρέθηκε κιόλας απ' τον προϋπολογισμό του υπουργείου, με τα «πακέτα» περικοπών.

⁸⁸ ο.π.

⁸⁹ ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ - 09/05/2008

Συγκεκριμένα, στις 2 του Φεβρουαρίου, ανακοινώθηκε, μεταξύ άλλων, περικοπή κατά 10% των δαπανών όλων των υπουργείων. Αυτό, για το υπουργείο Παιδείας, σημαίνει μείωση 875.494.800 ευρώ, αφού τα κονδύλια του Τακτικού Προϋπολογισμού (ΤΠ) και του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) ανέρχονταν στα 8.754.948.000 ευρώ. Στις 3 του Μαρτίου, με τις νέες περικοπές, τα χρήματα για την Παιδεία μειώθηκαν κατά 200 εκατομμύρια ευρώ. Περιορίστηκε κατά 100 εκατομμύρια ευρώ το μέρος του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων του υπουργείου Παιδείας και μειώθηκαν, κατά 100 εκατομμύρια ευρώ, οι πιστώσεις για νέα προγράμματα του υπουργείου. Με μια απλή πρόσθεση προκύπτει ότι κόπηκαν 1.075.494.800 ευρώ, δηλαδή 12%

Αξίζει να υπενθυμίσουμε ότι το «δώρο» του ενός δισεκατομμυρίου που είχε εξαγγελίσει η κυβέρνηση δε δόθηκε ποτέ, αφού, όταν κατατέθηκε ο προϋπολογισμός, «μεταμορφώθηκε» σε μόλις 400 εκατομμύρια ευρώ επιπλέον σε σχέση με πέρσι. Εάν συνυπολογίσει κανείς, όμως, ότι τα κονδύλια για την Έρευνα (περίπου 241 εκατομμύρια ευρώ) που στον περσινό προϋπολογισμό εγγράφονταν στο υπουργείο Ανάπτυξης, τότε θα συμπεράνει ότι η αύξηση που έταξε η κυβέρνηση για την Παιδεία δεν έφτασε ούτε τα 200 εκατομμύρια ευρώ! Αυτό σημαίνει ότι, σε σχέση με πέρσι, οι κρατικές δαπάνες για την Παιδεία μειώνονται σχεδόν κατά 900.000.000 ευρώ.⁹⁰

Ιδιαίτερα για το ασφαλιστικό σύστημα το μνημόνιο προβλέπει τη δημιουργία τριών και μόνον Ταμείων. Ωστόσο η κυβέρνηση προσανατολίζεται σε πέντε Ταμεία. Επίσης η κυβέρνηση προωθεί ρύθμιση ώστε να μην υπάρξει καμία αλλαγή για τους ασφαλισμένους προ του 1983, ενώ το μνημόνιο ρητά αναφέρει πως οι ρυθμίσεις αφορούν όλους ανεξαιρέτως τους ασφαλισμένους.

Η εξήγηση που δίδουν κυβερνητικές πηγές είναι ότι εάν υιοθετούνταν η πρόβλεψη του μνημονίου, θα κατέπιπτε στα δικαστήρια, κάτι που θα καθυστερούσε την εφαρμογή του νέου Ασφαλιστικού. Από την άλλη μεριά, η κυβέρνηση επιτρέπει τη συνέχιση της χορήγησης σύνταξης στις άγαμες θυγατέρες

⁹⁰ Ένα δισεκατομμύριο λιγότερο για την Παιδεία! 2 Απριλίου 2010 Ριζοσπάστης

που τη λαμβάνουν τώρα- κάτι τουλάχιστον απαράδεκτο με βάση τους όρους του μνημονίου. Εδώ η ανεπίσημη εξήγηση είναι πως έτσι κι αλλιώς το δημοσιονομικό κόστος είναι ασήμαντο, οπότε «γιατί να μη φανούμε διαλλακτικοί σε ένα μάλλον εύκολο σημείο;». Καταργείται η 13η και 14η σύνταξη στον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα, όπως προέβλεπε το μνημόνιο με τους δανειστές της χώρας που όριζε τις ετήσιες συντάξεις ως 12. Ο κ. Λοβέρδος υπογράμμισε ότι θα ισχύει ως προνοιακή επιδότηση η αντικατάσταση της 13ης και 14ης σύνταξης με το επίδομα των 400 ευρώ για τα Χριστούγεννα και 200 ευρώ για το Πάσχα και 200 ευρώ για το καλοκαίρι.

Αντιθέτως, το αίτημα και πολλών βουλευτών του ΠΑΣΟΚ για την πρόωρη συνταξιοδότηση γυναικών με ανήλικα παιδιά είναι μαθηματικά βέβαιο ότι δεν πρόκειται να εγκριθεί, καθώς το μνημόνιο αναφέρει ρητά πως η σύνταξη θα δίδεται στα 65 έτη σε άντρες και γυναίκες⁹¹.

⁹¹ www.in.gr 25/6/2010 Τα πάνω-κάτω φέρνει στο Ασφαλιστικό το νέο νομοσχέδιο, «Το λέει το μνημόνιο...» Τα Νέα 3/7/2010

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑΣ -

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

5.1 Η κρίση ως ψεύδος

Στην πολιτική επίθεση εναντίον της χώρας μας που έχει εξαπολύσει η Γερμανία και άλλες δυνάμεις της ΕΕ και στην κερδοσκοπική επίθεση που τη συνοδεύει, χρησιμοποιούνται ένα σωρό προπαγανδιστικοί μύθοι και ανακρίβειες⁹², προκειμένου να τρομοκρατήσουν τους Έλληνες εργαζόμενους και να παραλύσουν εκ των προτέρων τις όποιες αντιδράσεις τους στα μέτρα στραγγαλιστικής λιτότητας που υποχρέωσαν τον πρωθυπουργό Γιώργο Παπανδρέου να εξαγγείλει.

Επικεντρώνοντας όλη τη συζήτηση στο ύψος του ελλείμματος και του δημόσιου χρέους, επιχειρείται η παραπλάνηση της ανενημέρωτης κοινής γνώμης. Χρεοκοπεί άραγε μια χώρα όταν επί σειρά ετών έχει ελλείμματα; Ναι, είναι η απάντηση που προσπαθούν να υποβάλουν. Όχι, είναι η σωστή απάντηση. Σε καμιά περίπτωση δεν αρκούν τα ελλείμματα για να οδηγηθεί μια χώρα σε χρεοκοπία. Για του λόγου το αληθές, ας δούμε τι γίνεται στις οικονομικές υπερδυνάμεις του πλανήτη - την ευρωζώνη, τις Η.Π.Α., την Ιαπωνία⁹³.

Και οι τρεις, ολόκληρη τη δεκαετία 2001 - 2010 είχαν ελλείμματα και μόνο ελλείμματα και τα δέκα ανεξαιρέτως συνεχή χρόνια. Η Ευρωζώνη 6,6% για το 2010 και 6,2% για το 2009, αλλά και 2,5% το 2002 ή 3% το 2003. Πολύ χειρότερη η κατάσταση στις Η.Π.Α.: έλλειμμα 10% το 2010 και 12,5% το 2009 ή 5,9% το 2008. Επίσης 3,7% το 2002 και 4,8% το 2003. Στην Ιαπωνία

⁹² Γιώργος Δελαστικός 11/2/2010 Έθνος

⁹³ Γιώργος Δελαστικός 6/07/2010 Έθνος

απερίγραπτα χειρότερα τα πράγματα: έλλειμμα 8% το 2002 και επίσης 8% το 2003, αλλά και 5,8% το 2008 και 10,5% το 2009 ή 10,2% το 2010! Για ολόκληρη τη δεκαετία, τα ελλείμματα της Ιαπωνίας ήταν σαφώς χειρότερα από αυτά της Ελλάδας. Ναι, λένε κάποιοι, όμως η Ελλάδα δεν έχει μόνο υψηλά ελλείμματα έχει και υψηλό δημόσιο χρέος⁹⁴.

Η Ιαπωνία να δείτε! Στο 135,4% (!) του Α.Ε.Π. της βρισκόταν το δημόσιο χρέος της ήδη από το 2000 και καθόλου δεν έχει μειωθεί στη διάρκεια της δεκαετίας. Αντιθέτως έχει εκτοξευθεί στο 197,2% (!), όταν το ελληνικό δημόσιο χρέος ήταν 112,6% το 2009 και 125% το 2010. Έπειτα, ο περιορισμός της συζήτησης στο δημόσιο χρέος δεν επιτρέπει την πλήρη απεικόνιση της κατάστασης. Αν επεκτείνουμε την ανάλυση στο συνολικό χρέος κάθε χώρας (το σύνολο του ποσού δηλαδή που έχει δανειστεί το κράτος, οι επιχειρήσεις και οι ιδιώτες, άρα δημόσιο συν ιδιωτικό χρέος), η εικόνα αλλάζει εντυπωσιακά.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, το συνολικό χρέος της Ελλάδας είναι στο ύψος του 179% του Α.Ε.Π. Εξαιρετικά υψηλό, μπορεί να νομίσει κανείς. Ίσως, αλλά ο μέσος όρος της Ε.Ε. είναι 175%! Ίδιο δηλαδή με της Ελλάδας. Στο συνολικό χρέος δε καθόλου «πρωταθλήτρια» της ευρωζώνης δεν είναι η Ελλάδα. Την ξεπερνούν η Ολλανδία με 234%, η Ιρλανδία με 222%, το Βέλγιο με 219%, η Ισπανία με 207%, η Πορτογαλία με 197%, η Ιταλία με 194% και πάει λέγοντας. Εντυπωσιακά στοιχεία προκύπτουν επίσης όταν ασχοληθεί κανείς με το εξωτερικό χρέος μιας χώρας (πόσα χρωστούν δηλαδή το κράτος, οι επιχειρήσεις και οι ιδιώτες μιας χώρας σε ξένες τράπεζες, δεδομένου ότι πάντα ένα τμήμα του χρέους αναφέρεται σε τράπεζες της ίδιας της χώρας)⁹⁵.

Περιορίζοντας το δείγμα στις βαλλόμενες μεσογειακές χώρες (Ελλάδα, Πορτογαλία, Ισπανία) και στην Ιρλανδία, η οποία ως χώρα-φούσκα του νεοφιλελευθερισμού έχει συρρικνωμένο σχετικά δημόσιο χρέος αλλά αστρονομικό χρέος επιχειρήσεων και ιδιωτών, προκύπτει μια εντελώς διαφορετική κατάταξη αυτών των χωρών. Στο εξωτερικό χρέος, λοιπόν,

⁹⁴ ο.π.

⁹⁵ ο.π.

διαπιστώνουμε ότι η Ιρλανδία χρωστάει στους ξένους το... 414% του Α.Ε.Π. της και η Πορτογαλία το 130% του δικού της Α.Ε.Π. Σε σαφώς καλύτερη μοίρα βρίσκονται η Ελλάδα με 89,5% του Α.Ε.Π. και η Ισπανία με 80. Υπάρχουν κι άλλες χώρες της ευρωζώνης, λοιπόν, που στην πραγματικότητα χρωστούν περισσότερα στις τράπεζες ή στους ξένους από την Ελλάδα⁹⁶.

5.2 Η κρίση ως αυτοκριτική

Το δημόσιο χρέος «φούσκωσε», καθώς οι κυβερνήσεις εισέπρατταν λιγότερα και ξόδευαν περισσότερα από αυτά που προέβλεπαν όταν συνέτασσαν τους προϋπολογισμούς του κράτους. Οι κυβερνήσεις έκαναν και κάτι άλλο. Κρατούσαν «διπλά βιβλία», αναθεωρώντας εκ των υστέρων μία και δύο φορές το έλλειμμα και κατ' επέκταση το συνολικό χρέος. Με αυτό τον τρόπο διόγκωναν τη «μαύρη τρύπα», που αντιστοιχούσε στη θητεία της προηγούμενης κυβέρνησης και την «έκλειναν», μερικώς, στη διάρκεια της δικής τους. Η σύγκριση ευνοούσε πάντα την επόμενη κυβέρνηση, γιατί γινόταν με βάση την αναθεώρηση, δηλαδή ξεκινούσε από υψηλή βάση. Κάθε φορά που άλλαζε η κυβέρνηση, γινόταν το ίδιο. Και η χώρα έμπαινε σε φαύλο κύκλο. Η διόγκωση αποδείχθηκε ότι δεν γινόταν εικονικά. Οι απερχόμενες κυβερνήσεις πράγματι έκρυβαν έλλειμμα⁹⁷.

Με αυτό τον τρόπο, οι πολιτικοί ξεγελούσαν τους ψηφοφόρους και τη Eurostat, που συχνά αδιαφορούσε για τις περίεργες αλλαγές και τα ελληνικά τρικ. Όμως το χρέος ανέβαινε. Επιπλέον, είχαν ανακαλύψει τρόπους μεταφοράς του στο απώτερο μέλλον (ίσως να ασπάζονταν το «ποιος ζει, ποιος πεθαίνει»), μέσω σύναψης συμφωνιών swaps (συμφωνία ανταλλαγής νομισμάτων, επιτοκίων κ.λπ.) με επενδυτικές τράπεζες. Και, τέλος, βρήκαν τρόπους να μεγαλώνουν το Α.Ε.Π. της χώρας, για να δείχνουν ότι το έλλειμμα ως ποσοστό είναι μικρότερο⁹⁸.

⁹⁶ ο.π.

⁹⁷ Χρήστος Ιωάννου, περιοδικό Έψιλον 9/5/2010

⁹⁸ ο.π.

Ένα μεγάλο μέρος της κακής δημοσιονομικής κατάστασης της χώρας έχει να κάνει με την εκτεταμένη διαφθορά στον δημόσιο τομέα. Είναι οι καραμπινάτες υποθέσεις διαφθοράς, όπως αυτές που αποκαλύπτει ο επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης, και οι λιγότερο προβεβλημένες επειδή αποτελούν κοινό τόπο, όπως είναι οι πλασματικές υπερωρίες όλων σχεδόν των δημοσίων υπαλλήλων, οι αμειβόμενες επιτροπές (συνήθως χωρίς αντικείμενο) κ.λπ. Αυτή η διαφθορά δεν είναι χτυπητή, επειδή τα μεμονωμένα νούμερα είναι πολύ μικρά, αλλά αθροιζόμενα γίνονται ιλιγγιώδη⁹⁹.

Η Ελλάδα, το 1974, ήταν λοιπόν μια οικονομία με χαμηλό δημόσιο και ιδιωτικό χρέος και υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, στηριγμένους στην άνοδο της παραγωγής, τις υψηλές επενδύσεις και τη χαμηλή κατανάλωση, καθ' όλη την περίοδο της ανοδικής «ενάρετης» πορείας της δυτικής οικονομίας (1945-1973). Σε 35 χρόνια μεταβλήθηκε στο ακριβώς αντίθετο. Χαμηλές επενδύσεις, υψηλή κατανάλωση, τεράστιο δημόσιο χρέος και αυξανόμενο ιδιωτικό, συμβαδίζοντας με την ανάλογη πορεία του συνόλου της δυτικής οικονομίας¹⁰⁰

Η Ελλάδα με τη συσσώρευση χρεών και ελλειμμάτων έθεσε εαυτόν στο κέντρο της δίνης του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος. Αυτό που πρέπει να κάνει είναι να συμμαζέψει τα του οίκου της για να μην ξαναβρεθεί στην ίδια θέση. Βραχυχρόνια, όμως, ελάχιστα μπορεί να επηρεάσει τις αγορές αλλά μόνο τις δυτικές πρωτεύουσες. Δεν πρέπει να ξεχνάμε εξάλλου ότι είμαστε μόλις το 2% της Ευρωζώνης¹⁰¹.

Στις 18.12.2008 ο πρώην πρωθυπουργός κ. Κώστας Σημίτης απηύθυνε από το βήμα της Βουλής μια δραματική προειδοποίηση: *«Αποτελεί κοινό μυστικό στους κόκλους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ότι η Ελλάδα δεν προσαρμόζεται στις επιταγές της ΟΝΕ και ότι επίσης οι όποιες νομοθεσίες και επιτηρήσεις δεν αρκούν. Θεωρούν ότι η τωρινή πολιτική ηγεσία της χώρας που στηρίχτηκε στην Ε.Ε. σε όλες τις σημαντικές επιδιώξεις της, την απογραφή, την αναθεώρηση του Α.Ε.Π., τη*

⁹⁹ Σπατάλη και διαφθορά σε δύσκολους καιρούς Του Πασχου Μανδραβελή 3/7/2010

¹⁰⁰ 25/04/2010 Η αναπόφευκτη πτώχευση ενός μοντέλου Γιώργος Καραμπελιάς, Άρδην τ.79

¹⁰¹ Τρίτη, 27 Απρίλιος 2010 09:03 Το ΔΝΤ, τα μέτρα και τα spreads Καθημερινή Πασχου Μανδραβελή

γρήγορη έξοδο από την επιτήρηση, εκμεταλλεύτηκε αυτήν τη συμπαράσταση για να μην τηρήσει τις δεσμεύσεις. Απλώς, τους κορόιδεψε. Η Ελλάδα, πιστεύουν ότι, καλό θα ήταν να αναγκαστεί να προσφύγει στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο για δανεισμό, ώστε η παρακολούθηση της ελληνικής οικονομίας να είναι αρμοδιότητά του και όχι φροντίδα της Επιτροπής».¹⁰²

5.3 Συμπεράσματα

Η αρθρογραφία σχετικά με την κρίση χωρίζεται στις εξής υποενότητες:

- Οικονομική αρθρογραφία
- Κοινωνική αρθρογραφία
- Πολιτικά γεγονότα σχετικά με την κρίση, χρονολόγιο και γεγονοτολογία
- Γνώμες και απόψεις ειδικών και μη

Ανάλογα λοιπόν με το είδος η παρουσίαση της οικονομικής κρίσης είτε αποτυπώνεται από την μεριά των οικονομικών στοιχείων, με τον εσωτερικό διαφορισμό τους π.χ. το χρηματοπιστωτικό σύστημα και η ασφυξία, οι επιπτώσεις στην καταναλωτική κίνηση κ.τ.λ. είτε από την κοινωνική πλευρά π.χ. στρατιές νέων ανέργων, υποβάθμιση της ζωής και της περιθάλψης πολλών τμημάτων της ελληνικής κοινωνίας κ.τ.λ. είτε τέλος εκφέρονται ποικιλότητες και ενίοτε ψυχολογικά και πολιτικά στρατευμένες απόψεις δημοσιογράφων και μη σχετικά με τα αίτια και τις προσπάθειες υπέρβασης της κρίσης.

Παρόλη την εσωτερική ποικιλία υπάρχει ένας χονδροειδής κανόνας τον οποίο ακολουθεί ο έντυπος και ηλεκτρονικός τύπος ανάλογα με το είδος τους. Συγκεκριμένα οι οικονομικές εφημερίδες εστιάζουν στην παρουσίαση και ανάλυση εξειδικευμένων οικονομικών θεμάτων όπως τα spread, το δημόσιο χρέος και η εξέλιξή του κ.τ.λ. ανάλογα φυσικά με την εκάστοτε πολιτική θέση κάθε

¹⁰² Πως τα ελληνικά ΜΜΕ έχασαν το μεγαλύτερο νέο της Μεταπολίτευσης, την χρεοκοπία της χώρας. Καθημερινή Πασχου Μανδραβελή 12/5/2010

εντύπου. Έτσι τα όσα γράφονται, συχνά εξαιρετικά ενδιαφέροντα και εμβριθή, δεν αποτελούν αντικείμενο ευρείας κατανόησης και αποδοχής με αποτέλεσμα να συμβάλλουν λίγο έως καθόλου στην διαμόρφωση της εικόνας για την κρίση.

Τα δεδομένα αντιστρέφονται πλήρως στο κομμάτι της κοινωνικής αρθρογραφίας όπου και προεξάρχουν οι κοινωνικές επιπτώσεις της κρίσης. Είναι συνήθως το ψωμοτύρι των εφημερίδων μεγάλης κυκλοφορίας με ελαφρά λαϊκίστικο προφίλ όπου δεν γίνεται ουσιαστική προσπάθεια επεξήγησης και αιτιολόγησης της όλης κατάστασης όσο γίνεται στοχοποίηση συνολικά του πολιτικού συστήματος της χώρας ή, ακόμη χειρότερα, μονομερώς κάποιου πολιτικού χώρου ή προσώπου. Έτσι επιτυγχάνεται ο αντιπολιτευτικός ή συμπολιτευτικός χαρακτήρας της κάθε εφημερίδας ή εντύπου. Το άρθρο, μονόστηλο ενημερωτικό ή πολύστηλο αναλυτικό, βρίθκει αναφορών στην βαρβαρότητα των επερχόμενων μέτρων εις βάρος συλλήβδην των λαϊκών στρωμάτων και της μεσαίας τάξης, την φτωχοποίηση της τελευταίας από τους μηχανισμούς της αγοράς ή την φορομπηχτική πολιτική της εκάστοτε κυβέρνησης. Προεξάρχει το συναισθηματικό στοιχείο της συλλογικής εκμετάλλευσης και της δίκαιης αγανάκτησης του χειμαζόμενου λαού.

Περιέργως ουδέποτε κατονομάζεται επωνύμως η αδικία. Οι εφημερίδες στρέφονται με ιδιαίτερο σθένος εναντίων των τραπεζών, με κάποιες εξαιρέσεις όπως αυτή της Καθημερινής, όπου και συνήθως στρέφονται τα βέλη της κριτικής για τα γιγαντιαία πλεονάσματα που συσσωρεύουν και τα ετήσια κέρδη που αποκομίζουν. Συνήθως είναι αδιάφορο ότι πολλά κέρδη προέρχονται από επενδύσεις του εξωτερικού όπως για παράδειγμα η εξαγορά της τουρκικής Finansbank η οποία σε βάθος χρόνου αποδείχθηκε επιτυχημένη επένδυση ή της πληρωμής των συντάξεων μέσω κρατικών τραπεζών που επιτρέπει για ορισμένες μέρες την διακράτηση χρημάτων και την αντίστοιχη ταμειακή ευχέρεια των τραπεζών.

Η οικονομική κρίση παρουσιάζεται επίσης και γεγονοτολογικά. Εδώ προεξάρχει η αίσθηση του φρενήρους ρυθμού των αγορών και των χρηματιστηριακών ηλεκτρονικών πινάκων. Παρουσιάζονται οι διαδοχικές δηλώσεις και αντεγκλήσεις κυβερνητικών στελεχών, αντιπολιτευόμενων και

ευρωπαϊών αξιωματούχων οι οποίοι ανάλογα με την θέση τους και τις πολιτικές ισορροπίες που εξυπηρετούν στρέφουν το αντικείμενο της συζήτησης στα προνομιακά πεδία ενδιαφέροντος. Έτσι όμως ο αναγνώστης αποκτά μια ενδιαφέρουσα και πολύπλευρη αίσθηση της εσωτερικής δυναμικής και πολυπαραγοντικότητας του οικονομικού και πολιτικού παιχνιδιού.

Αγχωτική είναι η παρουσίαση των οικονομικών στοιχείων όπου τα spreads αλλάζουν με φρενήρη ρυθμό ενώ μεταφέρεται η ψυχολογική πίεση της κάλυψης ή όχι των ελληνικών ομολόγων, με την ανάλογη πιθανότητα πτώχευσης από την αδυναμία δανεισμού και κάλυψης των δανειακών υποχρεώσεων. Παρουσιάζεται επίσης ο διεθνής χαρακτήρας τόσο της κρίσης όσο και της βοήθειας και αλληλεγγύης των ευρωπαϊών εταίρων, καθόλου δεδομένης λόγω των εθνικών οικονομικών δυσχερειών που και αυτοί αντιμετωπίζουν. Γίνεται σαφής η λογική παλινδρόμηση τόσο της ελληνικής κυβέρνησης όσο και της ευρωπαϊκής συμπολιτείας σχετικά με την παροχή βοήθειας στο ελληνικό κράτος.

Τέλος υπάρχει και το κομμάτι της δημοσιογραφίας που θα μπορούσε να ονομαστεί και επιφυλλιδιογραφία όπου οι δημοσιογράφοι κάνουν ευρύτερες και ουσιαστικότερες αποτιμήσεις – εκφράζουν θα λέγαμε προσωπικές γνώμες, όσο αυτό είναι επιτρεπτό εντός των ορίων μιας εφημερίδας. Πρόκειται για το πιο ενδιαφέρον και ουσιαστικό κομμάτι αποτίμησης της κρίσης γιατί διακρίνεται για την ιδιαίτερη πολυμέρεια και πολυσυλλεκτικότητα. Οι απόψεις είναι όσοι και οι δημοσιογράφοι. Εδώ επιχειρούνται να ανιχνευθούν οι κρυφές αλληλουχίες των δρώντων υποκειμένων, φυσικών ή νομικών προσώπων, να αποδοθούν εικαζόμενες προθέσεις σε αυτά ενώ αποπειράται πρόβλεψη μελλοντικών καταστάσεων. Συχνή είναι και η προσπάθεια αξιολογικής αποτίμησης της σύνολης κυβερνητικής πορείας ή της δημοσιονομικής πολιτικής.

Οι ευστοχότερες λοιπόν παρατηρήσεις γύρω από την κρίση καθώς και η απαραίτητη καθολική ματιά που συναίρει τις επιμέρους εκφάνσεις του φαινομένου σε μια ενιαία και πολυπρόσωπη έννοια βρίσκονται σε αυτή την μορφή δημοσιογραφίας και αποτύπωσης της κρίσης.

Δίνονται συνεπώς και οι ευκαιρίες για κριτικές αποτιμήσεις που υπερβαίνουν την κρίση και εστιάζουν σε δομικές παθογένειες της ελληνικής κοινωνίας όπως τον άκρατο ηθικό και εθνικό μηδενισμό, την χαμηλή στάθμη κατά κεφαλή παιδείας, την απουσία αίσθησης δημοσίου καθήκοντος στους δημόσιους υπαλλήλους, την ανυπαρξία ιδεολογικής συγκρότησης των πολιτικών κομμάτων που να απηχούν αντίστοιχες ιδεολογικές συσπειρώσεις και κοινωνικές προτεραιότητες στο επίπεδο των ψηφοφόρων – πολιτών.

Έτσι η κρίση μέσα από τον έντυπο και ηλεκτρονικό τύπο αποτελεί και προνομιακό πεδίο διερώτησης, όπως και κάθε άλλη τραγωδία ή εθνική καταστροφή, για το εθνικό και πολιτικό μας πρόσωπο καθώς και για τις ασυνείδητες επιλογές που κινούν τις πράξεις μας τόσο σε ατομικό επίπεδο όσο και υπό την μορφή του εθνικού συλλογικού υποκειμένου. Αυτή ειδικά η λειτουργία αποτελεί και την μεγαλύτερη « συνεισφορά » της οικονομικής κρίσης μέσω της έντυπης και ηλεκτρονικής δημοσιογραφίας στην εθνική αυτογνωσία και αυτοκριτική.

Δευτερευόντως θα πρέπει να επισημανθεί και άλλο ένα « ευεργετικό » στοιχείο. Πρόκειται για την, για πρώτη φορά, ενασχόληση σύσσωμης της ελληνικής κοινωνίας με θέματα που μέχρι σήμερα βρίσκονταν στην αφάνεια, με εξαίρεση ίσως την εκνευριστική εμμονή κάποιων αιρετικών. Πρόκειται για τις έννοιες του δημοσίου χρέους και του ελλείμματος η διογκούμενη τάση των οποιών, ενώ θα όφειλε να επισημαίνεται με σταθερότητα και συνέπεια στο σύνολο του τύπου, αποτελούσε ειδησεογραφικό παρακολούθημα μόνο στις περιπτώσεις δικαιολόγησης αντιλαϊκών μέτρων.

Έτσι μια κοινωνία, χρόνια εθισμένη στις ανέξοδες απαιτήσεις, δεν αντελήφθη ποτέ την αποσάθρωση των ίδιων των θεμελίων της ύπαρξής της. Τουλάχιστον τώρα είναι ορατές δια γυμνού οφθαλμού οι συνέπειες της ακόμη και σήμερα κατ'εξακολούθηση αντικοινωνικής συμπεριφοράς ολόκληρων συντεχνιακών ομάδων αλλά και μεμονωμένων επαγγελματιών. Για άλλη μια φορά η κρίση επέτρεψε την καλύτερη εθνική αυτογνωσία. Έτσι κρίσιμα μεγέθη όπως τα ανωτέρω μπήκαν στην δημόσια σφαίρα συζήτησης και, παρόλη τη μικρή εξουκείωση του κοινού με αυτά, εγγράφεται μια μελλοντική υποθήκη καλύτερης

και σοβαρότερης συνεξέτασής τους στις εκάστοτε εθνικές στρατηγικές και επιλογές.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Caminal, R.O., Κόκκορης, Ι., και Παπαδάκης, Κ., (2010), «Τι σημαίνει Αναδιάρθρωση του Δημόσιου Χρέους», αναρτήθηκε στο www.capital.gr
2. Charter, D., (2010), «Storm over bailout of Greece, EU's most ailing economy», *Time Online*, Brussels.
3. Scholes, J., (2009), «Riots in Greece: Anarchy in Athens», *The Economist*.
4. Soros, G., (2008), «Η οικονομική κρίση του 2008 και η σημασία της, η θεώρηση», εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα.
5. Tett, G., (2008), «Structured investment vehicles' role in crisis», *Financial Times*, ανάκτηση 29 Σεπτεμβρίου.
6. Αντωνίου, Θ., Μελίδου, Θ., και Νικόπουλος, Χ., (2008), «Οι αργίες των Ελλήνων», *Εφημερίδα Έθνος*, 10 Ιουνίου.
7. Ανώνυμος, (2005), «The Economist Intelligence Unit's quality-of-life index», *The Economist*, αναρτήθηκε στο www.economist.com.
8. Ανώνυμος, (2007), «Ζούμε με δανεικά», αναρτήθηκε στο <http://stocks.pathfinder.gr/news/560812.html>, 16 Οκτωβρίου.
9. Ανώνυμος, (2010), «Alpha Bank: Υπολογίζουν σε 3% την πτώση της ιδιωτικής κατανάλωσης», *Εφημερίδα Ναυτεμπορική*, 2 Ιουλίου.
10. Ανώνυμος, (2010), «Αν η Ελλάδα προχωρήσει σε αναδιάρθρωση χρέους, χρεοκοπήσαμε», αναρτήθηκε στο <http://www.bankingnews.gr/%CE%8C%CE%BB%>, 4 Ιουνίου.
11. Ανώνυμος, (2010), «Αναδιάρθρωση χρέους ή έξοδος από την ευρωζώνη», *Περιοδικό Spiegel*, αναρτήθηκε στο www.zoomnews.gr, 25 Απριλίου.
12. Ανώνυμος, (2010), «Αναστολή επιστροφής ΦΠΑ οδηγεί σε λουκέτο τις επιχειρήσεις», *Hellenic Business*, 1 Ιουνίου.
13. Ανώνυμος, (2010), «Αύξηση ανεργίας προβλέπει ο ΟΟΣΑ», *Εφημερίδα Έθνος*, 15 Ιουλίου.
14. Ανώνυμος, (2010), «Αύξηση ανεργίας στην Ελλάδα στο 14,3% το 2011 βλέπει ο ΟΟΣΑ», *Εφημερίδα Εξπρές*, 07 Ιουλίου.
15. Ανώνυμος, (2010), «Αύξηση της ανεργίας στο 11,9%», *Εφημερίδα Ναυτεμπορική*, 15 Ιουλίου.

16. **Ανώνυμος, (2010)**, «*Διπλάσιες οι επιχειρήσεις που κλείνουν από αυτές που ανοίγουν Στοιχεία – σοκ του ΒΕΑ*», αναρτήθηκε στο www.skai.gr, 12 Ιουλίου.
17. **Ανώνυμος, (2010)**, «*Δραματική η κατάσταση στην αγορά*», αναρτήθηκε στο www.thebest.gr, 13 Ιουλίου.
18. **Ανώνυμος, (2010)**, «*Έβαλαν «λουκέτο» 1.448 επιχειρήσεις*», αναρτήθηκε στο www.zougla.gr, 12 Ιουλίου.
19. **Ανώνυμος, (2010)**, «*Εκτός κάθε ελέγχου το spread των ελληνικών ομολόγων ξεπέρασε τις 700 μονάδες*», αναρτήθηκε στο www.in.gr, 27 Απριλίου.
20. **Ανώνυμος, (2010)**, «*Ένα δισεκατομμύριο λιγότερο για την Παιδεία*», *Εφημερίδα Ριζοσπάστης*, 2 Απριλίου.
21. **Ανώνυμος, (2010)**, «*Θα καταστραφεί άραγε η Ευρωζώνη από τη διάσωση της Ελλάδας;*», *Περιοδικό Der Spiegel*, αναρτήθηκε στο www.newstime.gr, 14 Ιουλίου.
22. **Ανώνυμος, (2010)**, «*Και με τη «βούλα» στο μηχανισμό στήριξης*», αναρτήθηκε στο www.enet.gr, 23 Απριλίου.
23. **Ανώνυμος, (2010)**, «*ΟΟΣΑ: Υφεση 3,7% και αύξηση της ανεργίας στο 14,3% προβλέπει για την Ελλάδα*», *Εφημερίδα Τα Νέα*, 26 Μαΐου.
24. **Ανώνυμος, (2010)**, «*Πάνω από 500 εκατ. ευρώ οι ακάλυπτες επιταγές στο πρώτο τετράμηνο του έτους*», *Εφημερίδα Το Βήμα*, 17 Μαΐου.
25. **Ανώνυμος, (2010)**, «*Πτώση του ΑΕΠ κατά 2,3% στην Ελλάδα. Αύξηση στην Ε.Ε.*», *Hellenic Business*, 12 Μαΐου.
26. **Ανώνυμος, (2010)**, «*Σε ελεύθερη πτώση η κατανάλωση*», *ημερήσια ηλεκτρονική οικονομική εφημερίδα Χρηματιστήριο*, 18 Ιουνίου.
27. **Ανώνυμος, (2010)**, «*Στα 504,8 εκατ. ευρώ οι ακάλυπτες επιταγές το τετράμηνο Ιανουαρίου-Απριλίου*», αναρτήθηκε στο www.bankingnews.gr, 17 Μαΐου.
28. **Ανώνυμος, (2010)**, «*Σύγκριση των spread Ελλάδος και Πορτογαλίας*», αναρτήθηκε στο citizengr.wordpress.com
29. **Ανώνυμος, (2010)**, «*Τα πάνω-κάτω φέρνει στο Ασφαλιστικό το νέο νομοσχέδιο*», αναρτήθηκε στο www.in.gr, 25 Ιουνίου.
30. **Ανώνυμος, (2010)**, «*Τα υψηλά spread των ελληνικών ομολόγων*», αναρτήθηκε στο www.sofokleous10.gr, 12 Μαρτίου.

31. **Ανώνυμος, (2010)**, «Την ενεργοποίηση του μηχανισμού στήριξης ζήτησε η Ελλάδα», *αναρτήθηκε στο <http://tvxs.gr/news>*
32. **Ανώνυμος, (2010)**, «Τι είναι η αναδιάρθρωση χρέους», *αναρτήθηκε στο [Hellenic Business www.hbnews.gr](http://www.hbnews.gr), 29 Απριλίου.*
33. **Ανώνυμος, (2010)**, «Τριετές πάγωμα μισθών στον ιδιωτικό τομέα», *Εφημερίδα Ναυτεμπορική, 28 Ιουνίου.*
34. **Ανώνυμος, (2010)**, *Εφημερίδα η Ναυτεμπορική, Παρασκευή, 22 Ιανουαρίου 2010*
35. **Γιανναράς, Χ., (1999)**, «Για τον θετικισμό και την συνέπεια του στην κοινωνική και πολιτικοοικονομική πρακτική», «*Ορθός Λόγος και κοινωνική πρακτική*», εκδόσεις Δόμος, Αθήνα.
36. **Δελαστικός, Γ., (2010)**, «Προπαγανδιστικοί Μύθοι και ανακρίβειες της κρίσης», *Εφημερίδα Έθνος, 11 Φεβρουαρίου.*
37. **Ελαφρός, Γ. (2010)**, «Το στοίχημα της Κυβέρνησης», *Εφημερίδα Καθημερινή, 3 Ιανουαρίου.*
38. **Eurostat, (2009)**, «GDP per inhabitant in purchasing power standards», *Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 15 Δεκεμβρίου, Βρυξέλες.*
39. **Eurostat, (2010)**, «*Report on Greek Government Deficit and Dept Statistics*», *Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ιανουάριος, Βρυξέλες.*
40. *Εφημερίδα Βήμα, 3/1/2010*
41. *Εφημερίδα Ημερησία, (2007), Εαρινά τεύχη*
42. *Εφημερίδα Καθημερινή, Πρωτοσέλιδο, 3/1/2010*
43. *Εφημερίδα Κέρδος, 23/1/2010*
44. *Εφημερίδα Ναυτεμπορική, 3/1/2010*
45. **Ηλιοδρομίτης, Θ., (2010)**, «Πτώση 30% στην κατανάλωση βενζίνης», *αναρτήθηκε στο v2.imerisia.gr.*
46. **Ιωάννου, Χ., (2010)**, *Περιοδικό Έψιλον, 9 Μαΐου.*
47. **Καλημέρη, Τ., (2010)**, «Αναδιάρθρωση χρέους: Η αντιπαράθεση για την διαχείριση του ελληνικού χρέους», *αναρτήθηκε στο news.in.gr, 12 Ιουλίου.*
48. **Καλημέρη, Τ., (2010)**, «Αναδιάρθρωση χρέους: Οι απόψεις των ειδικών», *αναρτήθηκε στο www.in.gr, 12 Ιουλίου.*

49. **Καραμανίδου, Χ., (2009)**, «Μειώνουν στο ελάχιστο τις δαπάνες για θέρμανση οι βορειοελλαδίτες», αναρτήθηκε στο <http://www.voria.gr/details.php?id=7352>, 21 Δεκεμβρίου.
50. **Καραμπελιάς, Γ., (2010)**, «Η αναπόφευκτη πτώχευση ενός μοντέλου», *Περιοδικό Άρδην*, τεύχος 79, 25 Απριλίου.
51. **Καρανασοπούλου, Ε., (2010)**, «Το λέει το μνημόνιο...», *Εφημερίδα Τα Νέα*, 3 Ιουλίου.
52. **Κίτσιος, Χ., (2010)**, «Οικονομίες από παντού κάνουν οι καταναλωτές», *Εφημερίδα Ελευθεροτυπία* 30 Μαΐου.
53. **Κούτρας Χ., και Κίτσιος, Π., (2010)**, «Επικίνδυνη «βουτιά» στην κατανάλωση», αναρτήθηκε στο <http://www.euro2day.gr/news/economy/124/articles/587633/Article.aspx>, 10 Ιουνίου.
54. **Λυγερός, Σ., (2010)**, «Αντιμέτωπη με τις αντιφάσεις της», *Εφημερίδα Καθημερινή*, 16 Μαρτίου.
55. **Μανδραβέλης, Π., (2010)**, «Σπατάλη και διαφθορά σε δύσκολους καιρούς», *Εφημερίδα Καθημερινή*, 3 Ιουλίου.
56. **Μανδραβέλης, Π., (2010)**, «Πως τα ελληνικά ΜΜΕ έχασαν το μεγαλύτερο νέο της Μεταπολίτευσης, την χρεοκοπία της χώρας», *Εφημερίδα Καθημερινή*, 12 Μαΐου.
57. **Μανδραβέλης, Π., (2010)**, «Το ΔΝΤ, τα μέτρα και τα spreads», *Εφημερίδα Καθημερινή*, 27 Απριλίου.
58. **Μάνδρου, Ι., και Ζούλας, Κ., (2010)**, «Το Μνημόνιο αντιμέτωπο με Σύνταγμα, Δικαιοσύνη», *Εφημερίδα Καθημερινή*, 4 Ιουλίου.
59. **Νίκας, Σ., (2010)**, «Το μνημόνιο της Ελλάδας με Ε.Ε. και ΔΝΤ. Αλήθειες και ψέματα για το Μνημόνιο», *Εφημερίδα Καθημερινή*, 19 Μαΐου.
60. **Ο.Η.Ε., (2009)**, «*Country Fact Sheets - Greece*», Human Development Report, Πρόγραμμα Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών.
61. **Παπαδοκωστόπουλος, Γ., (2010)**, «Σενάριο περιορισμένης αναδιάρθρωσης χρέους», αναρτήθηκε στο <http://www.elladanews.gr/article/180858-senario-periorismenis-anadiarthrosis-xreoys.html>, 11 Ιουλίου.
62. **Παφίλας, Δ., (2010)**, «Τι κάνατε για να εμποδίσετε τους κερδοσκόπους;», *Εφημερίδα Το Πρώτο Θέμα*, 19 Μαΐου.

63. **Πεφάνης, Δ., (2009)**, «Ασφυξία από τις ακάλυπτες επιταγές», *Εφημερίδα Τα Νέα*, 16 Σεπτεμβρίου.
64. **Σαμάρκου, Κ., (2009)**, «Τι κάνει το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο», *αναρτήθηκε στο www.i-reporterg.com*
65. **Σιωμόπουλος, Κ., (2009)**, «Σε κάθετη πτώση η οικοδομή», *Εφημερίδα Το Βήμα*, 13 Ιανουαρίου.
66. **Τασίκης, Α., (2010)**, «Η πτώση του ΑΕΠ το 2010 αναμένεται στο -3%», *Εφημερίδα Εξπρές*, 10 Ιουνίου.
67. **Τζανή, Χ.Κ., (2010)**, «Η Ελλάδα εκδίδει 10ετές Ομόλογο», *Southeast European Times*, 08 Μαρτίου.
68. **Τράπεζα Πειραιώς, (2010)**, «*Ανάλυση δανειακών αναγκών του Ελληνικού Δημοσίου για το 2010*», *Greek Economic Review*, Αθήνα.
69. **Τσαχάκης, Κ., (2010)**, «Μνημόνιο», *Εφημερίδα Το Έθνος*, 12 Ιουνίου.
70. **Τσαχάκης, Κ., (2010)**, «Μνημόνιο Ελλάδας - ΔΝΤ: Χιονοστιβάδα νέων μέτρων», *Εφημερίδα Ημερησία*, 5 Μαΐου.
71. **Χατζηνικολάου, Π., (2010)**, «Εκτός στόχου τα έσοδα στο 5μηνο, ξέφυγαν οι δαπάνες των Ταμείων», *Εφημερίδα Καθημερινή*, 22 Ιουνίου.
72. **Χατζηνικολάου, Π., και Νίκας, Σ., (2010)**, *Εφημερίδα Καθημερινή*, 12 Ιουνίου.
73. **Χρήστου, Κ., (2010)**, «Προσφορές και από τα μαιευτήρια», *Εφημερίδα Ελευθεροτυπία*, 30 Μαΐου.
74. <http://www.protothema.gr/politics/article/?aid=69096>
75. www.capital.gr 10/3/2010
76. www.inews.gr 15/7/2010
77. www.naftemporiki.gr/news/rssredir.asp?id,
78. http://news.kathimerini.gr/4dcgi/w_articles_economy_2_09/05/2010_400_330
79. www.tanea.gr
80. <http://news.in.gr/economy/article/?aid=1130735>
81. <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=12336&subid=2&pubid=2832515>
82. http://www.express.gr/news/finance/299365oz_20100506299365.php3
83. www.hbnews.gr
84. http://deltio11.blogspot.com/2009_11_01_archive.html
85. www.pressgr.com/real-time-spread

86. <http://www.weforum.org/pdf/GCR09/GCR20092010fullreport.pdfsup.kathimerini.gr/xtra/marketview/Meletes/.../Mel0604062.doc>